

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ЕЛЕКТРОТЕХНИЧКИ ФАКУЛТЕТ

Style Definition: TOC 1: Tab stops: 7.8 mm, Left + 164.9 mm, Right, Leader: ...

Style Definition: TOC 3: Tab stops: 23.3 mm, Left + 164.9 mm, Right, Leader: ...

Formatted: Font: (Default) Times New Roman

Никола Карпић

Развој рјешења за предвиђање броја особа у просторији

дипломски рад

Бања Лука, ~~новембар~~ ~~децембар~~ ~~март~~ 2023 2024.

**Тема: РАЗВОЈ РЈЕШЕЊА ЗА ПРЕДВИЋАЊЕ БРОЈА
ОСОБА У ПРОСТОРИЈИ**

Кључне ријечи:

**Машинско учење
Регресија
Класификација
LightGBM**

Комисија:

**проф. др Милош Љубојевић, председник
проф. др Зоран Ђурић, ментор
Александар Келеч, ма, члан**

Уз рад је приложен CD.

**Кандидат:
Никола Карпић**

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ЕЛЕКТРОТЕХНИЧКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ЗА РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКУ

Тема: РАЗВОЈ РЈЕШЕЊА ЗА ПРЕДВИЋАЊЕ БРОЈА
ОСОБА У ПРОСТОРИЈИ

Задатак: Машинско учење. Описати класификационе и регресионе алгоритме машинског учења и њихове типичне представнике. Припрема скупова података за тренирање, валидацију и тестирање. У практичном дијелу рада анализирати моделе за предвиђања броја особа у просторији креиране кориштењем неколико алгоритама (класификационих и регресионих). Моделе је потребно тренирати подацима који садрже температуру, влажност, ниво угљен-диоксида и др. За реализацију користити *Jupyter Notebook* алат. Извршити компаративну анализу перформанси добијених модела.

Ментор: проф. др Зоран Ђурић

Кандидат: Никола Карпић (1144/14)

Бања Лука, ~~новембар~~ ~~децембар~~ ~~март~~ 2023/2024.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Садржај

1. Увод..... 1

2. Машинско учење..... 5

2.1. Надгледано учење 11

2.1.1. Класификација..... 13

2.1.2. Регресија 14

2.2. Ненадгледано учење 16

2.2.1. Груписање..... 17

2.2.2. Смањење димензионалности 19

2.2.3. Учење уз подстицај 20

3. Процес машинског учења..... 24

3.1. Дефинисање проблема..... 24

3.2. Прикупљање података 25

3.3. Припрема података 25

3.4. Избор модела 26

3.5. Тренирање модела..... 26

3.6. Оцјењивање модела 27

3.7. Прилагођавање модела 27

3.8. Тестирање и примјена модела 29

4. Избор алгоритма 30

4.1. Логистичка регресија..... 30

4.2. Gaussian Naive Byes Classifier..... 31

4.3. K Nearest Neighbors Classifier..... 31

4.4. Decision Tree Classifier..... 31

4.5. Random Forest Classifier..... 32

4.6. Gradient Boosting Classifier..... 32

4.7. Support Vector Machine Classifier..... 33

4.8. LightGBM Classifier 33

4.9. K Nearest Neighbors Regressor..... 33

4.10. LightGBM Regressor..... 34

5. Практични рад..... 35

5.1. Прикупљање и припрема података 40

5.2. Избор и тренирање модела..... 49

Formatted: Font: (Default) Times New Roman

Formatted: Check spelling and grammar

5.3. Оцјењивање модела и резултати	50
6. Закључак	55
Литература	56
1. Увод	1
2. Машинско учење	4
2.1. Надгледано учење	7
2.1.1. Класификација	9
2.1.2. Регресија	10
2.2. Ненадгледано учење	11
2.2.1. Груписање	13
2.2.2. Смањење димензионалности	14
2.2.3. Учење уз подетинај	14
3. Процес машинског учења	17
3.1. Дефинисање проблема	17
3.2. Прикупљање података	18
3.3. Припрема података	18
3.4. Избор модела	19
3.5. Тренирање модела	19
3.6. Оцјењивање модела	20
3.7. Прилагођавање модела	20
3.8. Тестирање и примјена модела	21
4. Избор алгоритма	22
4.1. Логистичка регресија	22
4.2. Gaussian Naive Byes Classifier	23
4.3. K Nearest Neighbors Classifier	23
4.4. Decision Tree Classifier	23
4.5. Random Forest Classifier	24
4.6. Gradient Boosting Classifier	24
4.7. Support Vector Machine Classifier	25
4.8. LightGBM Classifier	25
4.9. K Nearest Neighbors Regressor	25
4.10. LightGBM Regressor	26
5. Практични рад	27

5.1. Помоћне функције 27

5.2. Прикупљање података 29

5.3. Припрема података 31

5.4. Избор и тренирање модела 36

5.5. Оцјењивање модела 37

6. Резултати 39

7. Закључак 40

8. Литература 41

▲

▲

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Check spelling and grammar

Formatted: Font: (Default) Times New Roman

Formatted: Check spelling and grammar

1. Увод

У данашње вријеме се суочавамо са феноменом све веће производње дигиталних података у разним форматима. Количина података се експоненцијално повећава и ти подаци су огроман ресурс који често остаје неискориштен. Због наглог повећања количине података, појавили су се могућност и потреба за обрадом тих података. Како је велики проценат тих података неструктурисан и неklasификован, појавила се потреба и за креирањем ефикасних алгоритама и процеса за разврставање, именовање и анализу тих података. Једна од најзаступљенијих области вјештачке интелигенције (*енг. Artificial Intelligence*) која се бави разврставањем, именовањем и анализом података је машинско учење (*енг. Machine Learning*).

Велике компаније као што су Google¹, Microsoft², Facebook³, Amazon⁴ и OpenAI⁵ су почеле да улажу огромне напоре и средства у своје могућности чувања ~~и~~ обраде ~~и~~ класификације великих количина несређених података како би остале релевантне и оствариле тржишну предност у данашњем брзорастућем и брзмијењајућем дигиталном пространству. Велика количина средстава која се улажу у ову област је довела до „експлозије“ научних радова на тему машинског учења у последњих 15 година (слика 1.1).

Слика 1.1. Број научних радова на тему машинског учења у свијету од 2000. године⁶

Владе, војске, ~~Министарства~~ министарства унутрашњих послова и остале институције разних држава улажу у ову област, такође, било због могућности да боље и ефикасније прате своје грађане и брже проналазе могуће терористе и преступнике, било због постизања предности над другим државама у војном или обавјештајном сектору.

Машинско учење је ~~област~~ област вјештачке интелигенције која ~~ан~~ омогућава систему да учи из података, а не путем експлицитног програмирања. Машинско учење користи низ алгоритама који итеративно уче из података да би побољшали, описали податке и

¹ <https://www.google.com/>

² <https://www.microsoft.com/>

³ <https://www.facebook.com/>

⁴ <https://www.amazon.com/>

⁵ <https://openai.com/>

⁶ <https://www.forbes.com/sites/louiscolombus/2018/01/12/10-charts-that-will-change-your-perspective-on-artificial-intelligences-growth>

предвидјели исходе. Како алгоритми уносе више података за учење, тако је могуће произвести све прецизније моделе засноване на тим подацима, [1]

Слика 1.1. Број научних радова на тему машинског учења у свијету од 2000. године⁷

Алгоритми машинског учења се убрзано увлаче у све сфере живота данашњих људи. Све је чешће да породице посједују дигиталног асистента који се контролише звуком или помоћу паметног телефона. Све су чешћи паметни кућански уређаји и имплементације концепата као што су паметне куће са разним сензорима (камере, микрофони, детектори пожара, нивоа влаге, угљен-диоксида, освијетљености, итд.) у свим просторијама (слика 1.2).⁸

Слика 1.2. Паметни усисивач LUCY који посједује огроман број сензора (чак и камеру)⁹

Компаније често користе податке о броју особа у просторији, како би направиле уштеде на трошковима гријања и како би смањиле свој угљенични отисак. Смањњем угљеничног отиска компаније повећавају своју прихватљивост у очима све више еколошки освијештених потенцијалних нових клијената и генеришу милијарде долара годишње

⁷ <https://www.forbes.com/sites/louiscolombus/2018/01/12/10-charts-that-will-change-your-perspective-on-artificial-intelligences-growth>

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [ZD1]: Покушајте слике позиционирати тако да не буду на почетку или крају странице. Покушајте их и поставити најближе оном дијелу текста у којем их и референцирате.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina), Check spelling and grammar

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK2]: Све празне редове треба реализовати помоћу Spacing-a.

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Space After: 12 pt

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina), Check spelling and grammar

Formatted: Indent: First line: 0 mm

Commented [AK3]: Сваку слику би требало референцирати/поменути у тексту.

Такође, ова слика је огромна, нема потребе да буде оволики усисивач :).

Ово све важи за цијели рад.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Space Before: 12 pt, After: 12 pt

Formatted: Centered, Indent: First line: 0 mm

Formatted: Space Before: 12 pt, After: 12 pt

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

продаје. [2] Ти сензори могу да predstavljaju проблем за osječaj privatnosti u domu ili na radnom mjestu.

~~Слика 1.2. Панетни уенисоат LUCY који посјеђује огроман број сензора (чак и камеру)~~

Из наведених разлога се тежи да се што више корисних података добија из сензора који не нарушавају приватност директно као што то раде микрофони и камере, па се прибјегава техникама које индиректно процјењују тражене величине из података које ~~нам~~ дају сензори који нису толико инвазивни у погледу приватности. Још једна брига је и очување пословних тајни у компанијама, пошто се помоћу микрофона и камера, које се могу користити за процјену броја особа у просторијама, релативно једноставно може доћи до пословних тајни изговорених на затвореним састанцима, ако постоје и најмањи сигурносни пропусти у сигурносном систему компаније.

У овом раду не се обрађивати обрађује примјенљивање одређеног броја класификационих и регресионих машинских алгоритама за процјену броја особа у просторији на основу датума, времена и података прикупљених сензорима за ниво угљен-диоксида у просторији, освјетљеност просторије, количину влаге у просторији и сензорима за количину кретања у просторији. Алгоритми машинског учења које ће се користити су: логистичка регресија, *Gaussian Naive Byes*, *K-Nearest Neighbors*, *Decision Tree*, *Random Forest*, *Gradient Boosting*, *Support Vector Machine*, *LightGBM*.

У другој глави се даје објашњење вјештачке интелигенције и уопштено објашњење метода машинског учења и процеса примјене алгоритама машинског учења.

У трећој глави су детаљно објашњени кораци креирања модела машинског учења помоћу алгоритама машинског учења.

У четвртој глави су детаљније описани алгоритми који су кориштени у овом раду.

[illegible]

У петој глави се налазе појединости које се односе на практични дио. У њој су детаљно описани подаци и примјена сваког алгоритма, те упоредна анализе резултата. Сав код је написан у програмском језику Python.

У седмој глави се налази опис упоредне анализе резултата и коначан одабир најбољег алгоритма.

У шестој глави се налази закључак који је добијен у овом раду.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [ZD7]: нека све буде један параграф...

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

2. Машинско учење

Вјештачка интелигенција је једно од најновијих поља у науци и инжењерству. Ова област је почела озбиљно да се развија убрзо након Другог свјетског рата, а само име је настало 1956. [Године](#). Заједно са молекуларном биологијом, вјештачка интелигенција се редовно наводи као „поље у којем бих највише волио да будем“ од научника из других дисциплина. [\[3\]](#)

Студент физике може оправдано да сматра да су све добре идеје већ преузели Галилео, Њутн, Тесла, Ајнштајн и остали. Вјештачка интелигенција, са друге стране, још увијек има мјеста за неколико нових Ајнштајна и Тесли. Вјештачка интелигенција тренутно обухвата огроман број области, у распону од општег (учење и перцепција) до специфичних, као што су играње шаха, доказивање математичких теорема, писање поезије, вожња аутомобила у препуној улици и дијагностиковање болести. Вјештачка интелигенција Она је релевантна за било који интелектуални задатак; то је заиста универзално поље може значајно унаприједити многе задатке за које је до сада сматрано да је потребна интелигенција. [\[3\]](#)

До нагле популаризације вјештачке интелигенције и појачаног интересовања за њене могуће примјене у физичком свијету, довели су пројекти човјеколиког робота (Atlas) и роботског пса (Spot) америчке компаније [Boston Dynamics](#).⁸ (слика 2.1).

Слика 2.1. Роботски пас и човјеколики робот компаније [Boston Dynamics](#).⁹

⁸ <https://bostondynamics.com/>

⁹ <https://bostondynamics.com/>

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [ZD8]: Овакве тврдње морате референцирати...

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [ZD9]: Ово или нешто попут овог не треба да буде дио дипломског рада...

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [ZD10]: преформулисати

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Space After: 12 pt

Commented [ZD11]: URL до звучичне странице

Commented [ZD12]: Dynamics

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, 12 pt

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina), Check spelling and grammar

Formatted: Justified, Indent: First line: 12.7 mm

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina), Check spelling and grammar

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Space Before: 12 pt

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman

Formatted: Centered, Indent: First line: 0 mm

У последње вријеме, [ChatGPT¹⁰](https://chat.openai.com/) компаније [Open AI¹¹](https://openai.com/) и [Gemini¹²](https://gemini.google.com/) компаније [Google](https://google.com/) су је довели до наглог повећања интересовања шире јавности за вјештачку интелигенцију. Међутим, ово повећање интересовања истовремено отвара и питање ограничавања развоја вјештачке интелигенције. Људи постају свјесни важности етичких, правних и друштвених аспеката ове технологије и постаје све битније потражити одговоре на питања о томе како осигурати да вјештачка интелигенција буде развијена на начин који користи цјелокупном човјечанству.

[ChatGPT је изазвао велики број расправа о будућности и регулацији вјештачке интелигенције. Ово се догодило јер је широј јавности први пут дочаран прави потенцијал вјештачке интелигенције да „размишља“ и комуницира на начин који је до сада био могућ само у научној фантастици.](#)

[Његова могућност да генерише кохерентне и често импресивне текстове на основу корисничких упита и наредби \(слика 2.2\) отворила је многе етичке, филозофске и техничке расправе. Критичари су брзо скренули пажњу на потенцијалне опасности које вјештачка интелигенција може представљати, позивајући на опрез и строже регулативе.](#)

Commented [ZD13]: URL до званичне странице

Commented [ZD14]: URL до званичне странице

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Italic, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Space Before: 12 pt

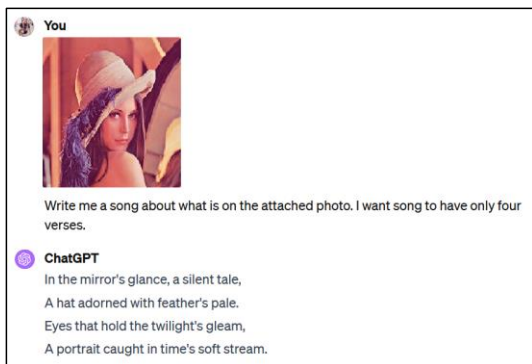
Formatted: Space After: 12 pt

¹⁰ <https://chat.openai.com/>

¹¹ <https://openai.com/>

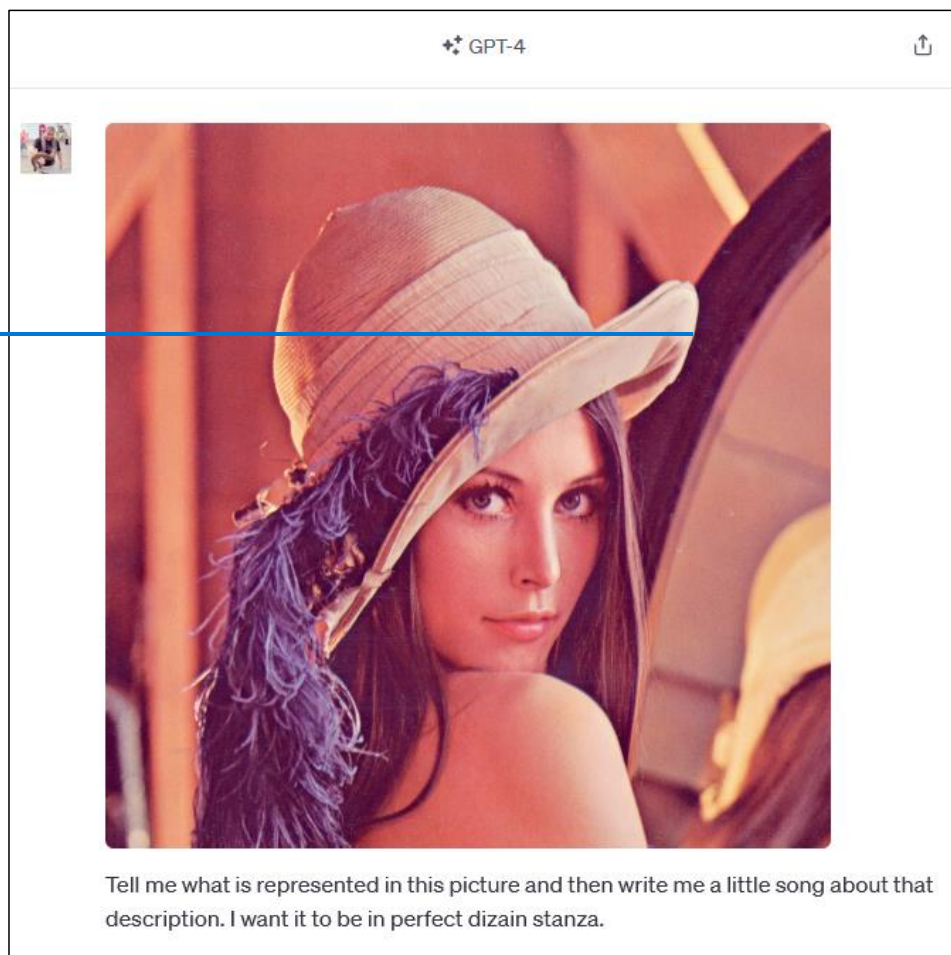
¹² <https://gemini.google.com/>

Field Code Changed

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Space Before: 12 pt

Слика 2.2. [ChatGPT препознаје фотографију и пише пјесму о њој](#) [Захтјев упућен систему ChatGPT компаније Open AI](#)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

The image showcases a woman adorned with a wide-brimmed hat, accented by blue feathers. The setting seems to be indoors, possibly a room with wooden interiors, and she is captured near a mirror, reflecting a part of her image. The atmosphere carries a touch of vintage elegance.

Here's a song written in a dizain stanza:

In a room where wood and whispers play,

A lady with a hat begins her day.

Blue feathers dance, to her side they cling,

In mirrors, her silent stories sing.

Her gaze, intense, captures light's soft ray.

Vintage beauty in modern display,

Each glance, each pose, a timeless ballet.

Feathers whisper tales of a bygone spring,

In a room where wood.

Graceful and poised, she's the sun's own ray,

Casting shadows, making darkness sway.

Elegance in every little thing,

In her world, she's the eternal queen.

Her spirit, the timeless, leads the way,

In a room where wood.

Слика 2.3. ChatGPT препознаје фотографију, описује је и пише pjesму о њој⁴³

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Space After: 12 pt

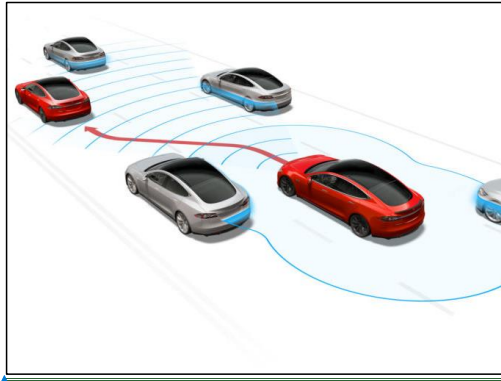
Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Како што је већ речено у уводу, машинско учење је облик вјештачке интелигенције који омогућава систему да учи из података, а не путем експлицитног програмирања. Међутим, машинско учење није једноставан процес. Машинско учење користи низ алгоритама који итеративно уче из података да би побољшали, описали податке и предвидјели исходе. Како алгоритми уносе више података за учење, тако је могуће произвести све прецизније моделе засноване на тим подацима. [1]. Алгоритми машинског учења као улаз примају огромне скупове података који описују одређене појаве и обрађују

⁴³ <https://chat.openai.com/>

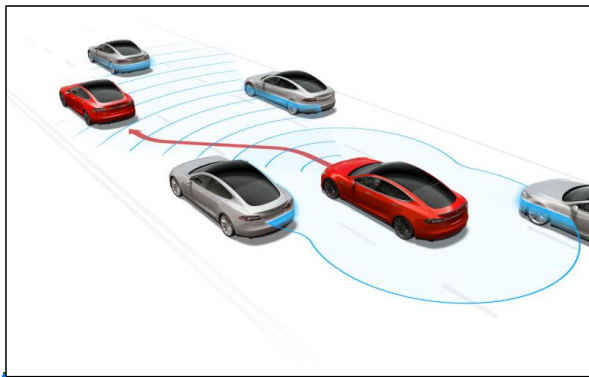
их и у њима проналазе правилности, а као излаз стварају моделе који помоћу пронађених правилности могу да предвиђају резултате тих појава над новијеним улазним подацима.

Неки од типичних примјера у којима се машинско учење показало као одговарајући алат су аутономна возила (слика 2.4), препоручена претрага код интернетских претраживача, добијање повратне информације о томе шта купци мисле о компанији, препознавање нежељених порука, откривање превара.

Слика 2.4. Приказ аутономне промјене возне траке возила компаније Tesla Motors ¹⁴

Технике машинског учења се обично дијеле на три области у зависности од врсте повратне информације доступне систему учења, а то су: надгледано учење, ненадгледано учење и учење уз подстицај.

Слика 2.4. Приказ аутономне промјене возне траке возила компаније Tesla Motors ¹⁵

¹⁴ <https://www.tesla.com/>

¹⁵ <https://www.tesla.com/>

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Space Before: 12 pt, After: 12 pt

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Centered, Indent: First line: 0 mm

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Centered, Indent: First line: 0 mm, Space
After: 12 pt

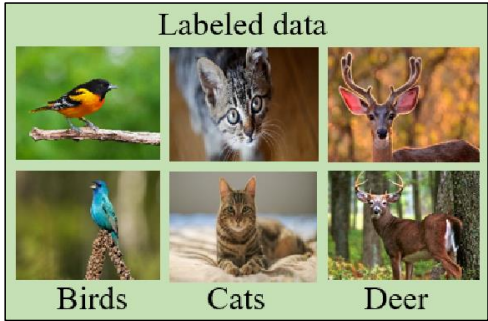
Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

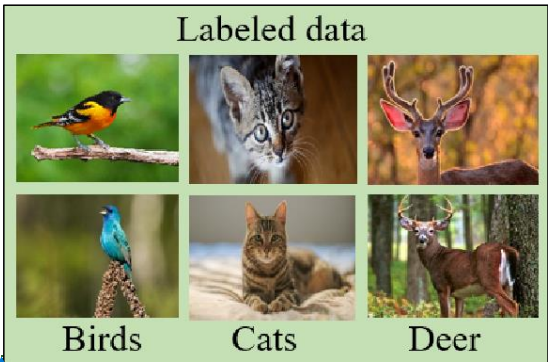
2.2.2.1. Надгледано учење

Надгледано учење (енг. *Supervised Learning*) је врста машинског учења у коме алгоритам проучава функцију (модел) која пресликава улазне податке (слика 2.5) на излазне како би научио функцију којом може да предвиди излазе за нове, непознате улазне податке.

Слика 2.5. Примјер скупа улазних података

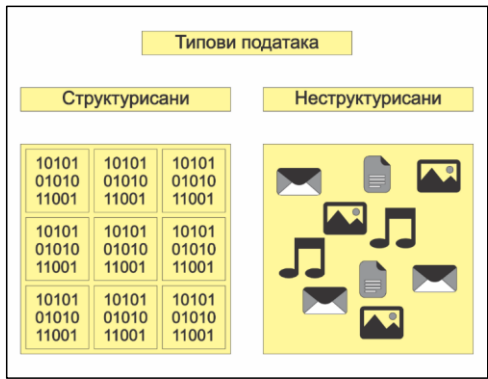
[3] Та функција се назива моделом. Алгоритам учења добија одређен скуп парова улаз-излаз као скуп података за учење и даје функцију предвиђања за све могуће улазе. Укупан број ставки и природа улазних података може утицати на одабир најбољег алгоритма за специфичан проблем.

Слика 2.5. Примјер означеног скупа података

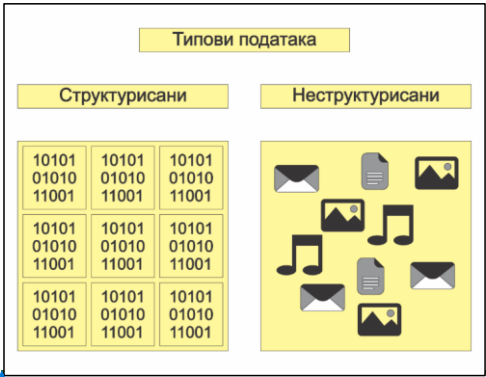
Пошто улаз модела чине подаци, они се могу јавити у структурисаном, неструктурисаном и полуструктурисаном облику (слика 2.6).

- Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)
- Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)
- Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)
- Formatted: Space After: 12 pt
- Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)
- Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)
- Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)
- Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)
- Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)
- Formatted: Check spelling and grammar
- Formatted: Indent: First line: 0 mm
- Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)
- Formatted: Font: Italic
- Formatted: Centered, Indent: First line: 0 mm, Space Before: 0 pt, After: 12 pt
- Formatted: Check spelling and grammar
- Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)
- Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)
- Formatted: Space Before: 0 pt
- Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)
- Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)
- Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)
- Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)
- Formatted: Check spelling and grammar
- Formatted: Justified
- Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Слика 2.6. Примјер означеног скупа података

Структурирани подаци су сви подаци који се могу интерпретирати у неком фиксном формату (физичка мјерења, човјечанству, бројеви телефона, број особа, ~~пол~~), док су неструктурирани подаци они подаци за које не постоји фиксна структура (разне текстуалне датотеке, фотографије, видео записи, звучни записи, веб странице, резултати претраживања на вебу).

Слика 2.6. Примјер означеног скупа података

Надгледано учење је најчешћа врста машинског учења која се користи код проблема класификације, регресије и рангирања. Проблем откривања нежељене поште је један од најпознатијих примјера код којих се користи надгледано учење. [4] Надгледано машинско учење се често користи и у апликацијама попут кредитне процјене, медицинске дијагностике, временске прогнозе, препознавања лица (слика 2.7) и персонализације реклама. [5]

Formatted: Check spelling and grammar

Formatted: Indent: First line: 0 mm

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Italic

Formatted: Centered, Indent: First line: 0 mm, Space After: 12 pt

Commented [AK15]: ?
екавица

Commented [AK16]: пол

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Check spelling and grammar

Formatted: Justified

Commented [ZD17]: промијените натпис

Formatted: Justified, Indent: First line: 12.7 mm

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Space After: 12 pt

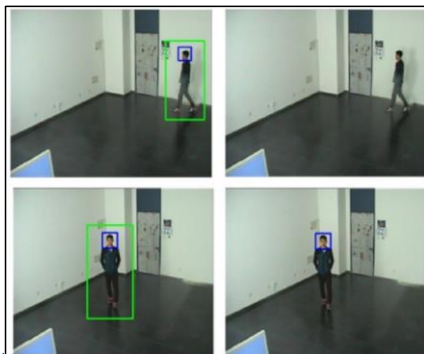
Formatted: Check spelling and grammar

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Field Code Changed

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

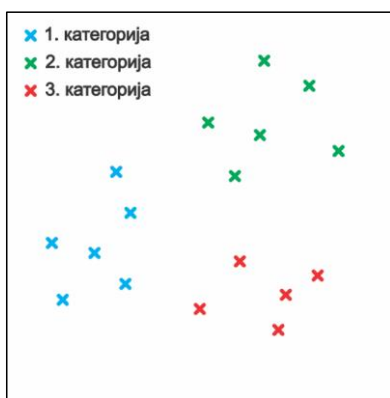
Formatted: Justified, Indent: First line: 12.7 mm

Слика 2.7. Препознавање лица у реалном времену [6]

2.2.1.2.1.1. Класификација

Класификација представља технику додјелјивања категорије свакој ставци из скупа података (слика 2.8).

Слика 2.8. Примјер класификације у три класе

На примјер, класификација докумената састоји се од додјелјивања категорија као што су политика, посао, спорт или вријеме сваком документу, док се класификација слика састоји од додјелјивања категорије свакој слици као што су аутомобил, воз или авион. Број категорија у таквим задацима често је мањи од неколико стотина, али може бити много већи у неким тешким задацима и чак неограничен као у класификацији текста или препознавању говора. [4]

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Centered, Space Before: 12 pt

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Field Code Changed

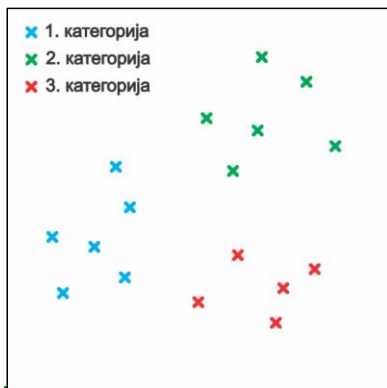
Formatted: Space After: 12 pt

Formatted: Check spelling and grammar

Formatted: Space After: 12 pt

Formatted: Space Before: 12 pt

Formatted: Check spelling and grammar

Слика 2.8. Пример класификације у три класе

Постоје разне технике класификације, укључујући логистичку регресију, K-nn, стабла одлучивања, и наивни Бајес. Ове технике су различите по начину на који се користе атрибути мјерења и њихови односи са познатим категоријама. Технике се разликују и по начину додјеле нових објекта у категорије.

Класификација може бити надгледана или ненадгледана. У надгледаној класификацији, подаци садрже позитивне примјере за сваку категорију, док се у ненадгледаној класификацији тражи да алгоритам сам пронађе категорије, а може му се и спецификовати колико тачно категорија има у улазном скупу података. Да би класификација била квалитетно одрађена, потребно је да се припреме подаци за класификацију, укључујући процес нормализације и екстракције ставки.

Процјена и оцјењивање квалитета класификације се ради помоћу метрика као што су тачности (*енг. Accuracy*), прецизности (*енг. Precision*) и F-мјере (*енг. F-measure*). Овај процес помаже у одређивању колико добро алгоритам функционише у стварним примјенама и омогућава избор најбољег модела за одређени проблем.

Класификација у машинском учењу користи се за аутоматско разврставање објеката и препознавање значаја података, што помаже у доношењу одлука и побољшању пословања у многим индустријама, као што су здравство, финансије, и маркетинг. [5]

2.2.2.1.2. Регресија

Регресија у машинском учењу представља технику коришћену за прогнозирање нумеричке вриједности на основу постојећих података (слика 2.9).

Formatted: Check spelling and grammar

Formatted: Justified, Indent: First line: 12.7 mm

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK18]: Обрисати вишак бјелина.

Commented [ZD19]: у заградама навести оригиналне термине на енглеском зик

Formatted: Font: Italic

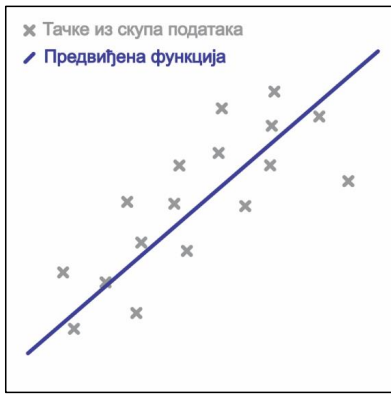
Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina), Check spelling and grammar

Field Code Changed

Слика 2.9. Примјер линеарне регресије

Регресијско учење користи функцију која повезује улазне вриједности са циљном вриједношћу како би се добиле прогнозе за нове примјере. Регресија се користи за рјешавање проблема предвиђања нумеричке вриједности на основу неколико улазних промјених параметара.

У регресији, „казна“ за нетачно предвиђање зависи од величине разлике између истинске и предвиђене вриједности, за разлику од проблема класификације, гдје обично не постоји појам блискости између различитих категорија. [4]

Коришћењем регресије, модел може да стекне увид у релације између улазних вриједности и циљне вриједности, као и да научи да процјени циљну вриједност на основу нових улазних вриједности.

Постоји више врста регресионих модела, укључујући линеарну регресију, полиномијалну регресију и регресију са сигмоидном функцијом. Коришћењем различитих модела, може се доћи до различитих резултата, што захтијева одабир модела који најбоље одговара задатом проблему.

Регресија се може користити за предвиђање различитих вриједности, укључујући количину новца коју ће неко потрошити на куповину производа, цијену некретнине, предвиђање вриједности залиха, варијацију економских промјених.

Formatted: Check spelling and grammar

Formatted: Centered, Indent: First line: 0 mm

Formatted: Space After: 12 pt

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Centered, Indent: First line: 0 mm

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Space Before: 12 pt

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

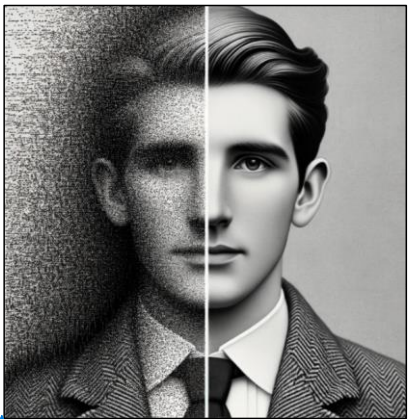
Слика 2.9. Пример линеарне регресије

2.5.2.2. Ненадгледано учење

Ненадгледано учење је врста машинског учења код кога алгоритам учења искључиво прима необиљежене податке за учење и даје предвиђања за све невиђене тачке. Алгоритам не прима унапријед дефинисане ознаке или категорије података, већ ~~умјесто тога~~, покушава сам пронаћи структуру у подацима.

~~Будући да уопште нема доступних означених примјера, може бити тешко квантитативно процијенити перформансе алгоритма.~~ Груписање и смањење димензионалности су примјери проблема код којих се ненадгледано учење показало као најбоље, [4].

Груписањем се групишу слични подаци у исте групе како би се створиле категорије. Смањење димензионалности покушава смањити број димензија података како би се добила слика о главним вриједностима и структури података (слика 2.10).

Formatted: Check spelling and grammar

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Space After: 12 pt

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Check spelling and grammar

Слика 2.10. Примјер уклањања шума са фотографије помоћу аутоенкодерске неуронске мреже генерисан помоћу DALE-E алата компаније OpenAI¹⁶

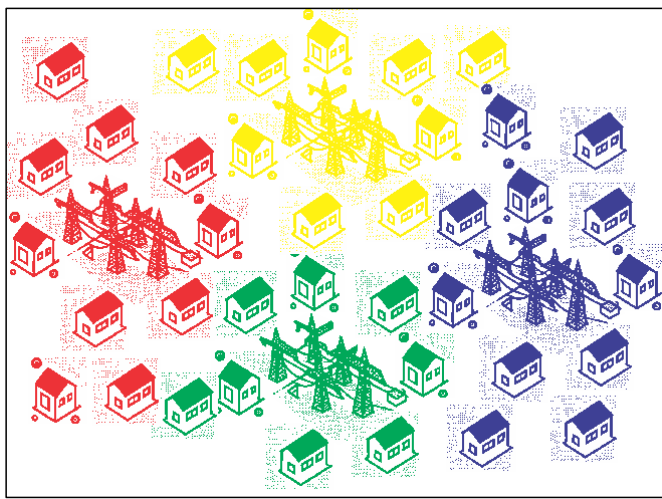
У ненадгледаном учењу, систем користи алгоритме попут кластерисања како би груписао сличне податке и створио категорије. Овакав приступ је користан када ~~имамо~~ постоји велики број података са сложеном структуром, а ~~не знанепознато јесмо~~ које су категорије важне за дати проблем.

~~Постоје два главна подтипа ненадгледаног учења: груписање и смањење димензионалности. Груписање покушава груписати сличне податке у исте кластере како би се створиле категорије. Смањење димензионалности покушава смањити број димензија података како би се добила слика о главним вриједностима и структури података.~~

Ненадгледано учење често се користи у апликацијама попут сегментације тржишта, анализе купаца и анализе података. Међутим, његове резултате треба пажљиво интерпретирати и процијенити њихову тачност, јер недостају унапријед дефинисане ознаке за провјеру резултата.

2.5.1.2.2.1. Груписање

Груписање или кластеринг (енг. *Clustering*) у машинском учењу је техника сврставања сличних објеката у исте групе, тзв. кластере. Овај приступ се користи за организовање великих количина необрађених података у корисне групе које имају сличне карактеристике (слика 2.11).

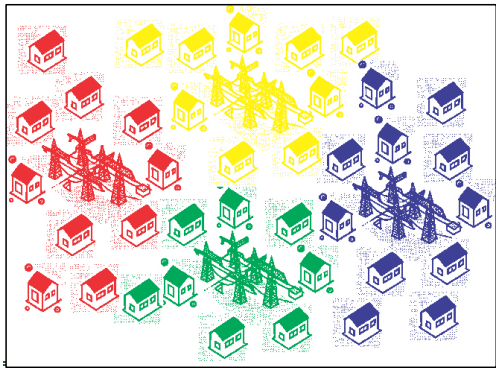
Слика 2.11. Једноставан примјер груписања домаћинстава према удаљености од електричног разводника

¹⁶ <https://labs.openai.com/>

Груписање се описује као једна од метода за апстраховање информација из података без да се користе подаци о ознакама објеката. Груписање се може провести коришћењем различитих алгоритама, као што су хијерархијско груписање (енг. *Hierarchical clustering*), груписање методом к-средњих вриједности (енг. *K-means clustering*), итд.

Груписање се описује као проблем ненадгледаног учења, што значи да алгоритам ради без предефинисаног означавања података. Умјесто тога, алгоритам тражи структуру у подацима и сам саставља групе. Може се мјерити различитим метрикама, попут еуклидске удаљености или других.

У сваком случају, груписање је важна техника која се често користи у обради података прије даљег машинског учења, помажући у смањењу димензије података и учинковитијем моделирању. [5]

Слика 2.11. Једноставан примјер груписања домаћинстава према удаљености од електричног разводника

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Centered, Indent: First line: 0 mm

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Space Before: 12 pt

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

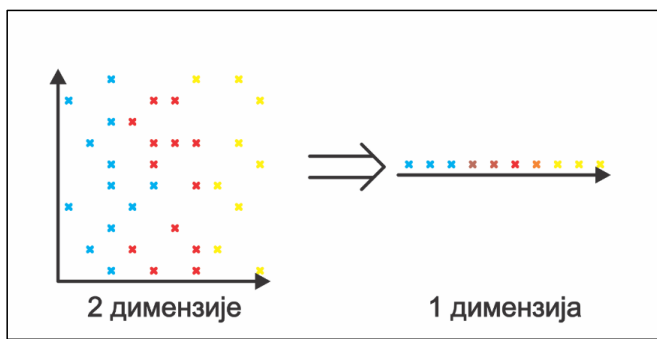
Formatted: Check spelling and grammar

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman

2.5.2.2.2. Смањење димензионалности

Смањење димензионалности је техника у машинском учењу која се користи за смањивање броја атрибута у подацима. ~~Ова техника се користи како би се смањила сложеност података и убрзао процес машинског учења.~~ Смањење димензионалности се често користи у комбинацији са другим техникама машинског учења, како би се створили бољи модели (слика 2.12). Смањење димензионалности може да буде од помоћи и за избегавање преприлагођавања.

Слика 2.12. Примјер смањења димензионалности ненадгледаним учењем

Различите технике смањења димензионалности укључују анализу главних компоненти (енг. ~~Principal Component Analysis - PCA~~), линеарну дискриминантну анализу (енг. ~~Linear Discriminant Analysis - LDA~~) и мултидимензионално скалирање (енг. ~~Multidimensional Scaling - MDS~~). Свака од ових техника се користи за различите ситуације и има своје предности и недостатке.

Редукција димензионалности није рјешење за све проблеме у машинском учењу и треба се користити са опрезом како се не би изгубиле важне информације. [5]

Алгоритми који спадају у ову врсту учења су :

1. ~~K Means~~ K средњих вриједности,
2. ~~PCA~~ (енг. ~~Principal Component Analysis~~),
3. ~~t-SNE~~ (енг. ~~t-Distributed Stochastic Neighbor Embedding~~) и
4. ~~Правило удруживања~~ Правило удруживања (енг. ~~Association rule~~).

Formatted

Formatted: Space After: 12 pt

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Space After: 12 pt

Formatted: Font: (Default) Times New Roman

Formatted: Centered, Indent: First line: 0 mm

Formatted: Space Before: 12 pt

Formatted

Formatted

Formatted

Field Code Changed

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: No bullets or numbering

Commented [ZD20]: Сви термини на енгл. језику
морају бити писани *italic*-ом

Formatted

Formatted

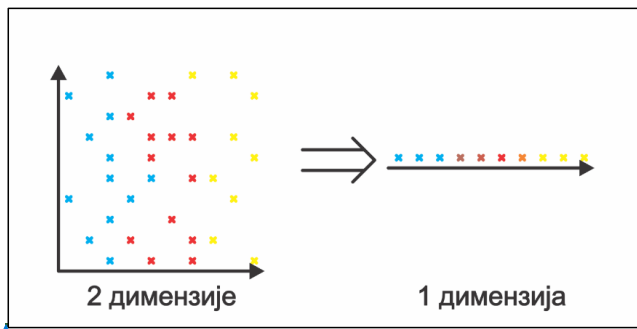
Formatted

Formatted

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian
(Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Indent: Left: 0 mm, First line: 12.7 mm

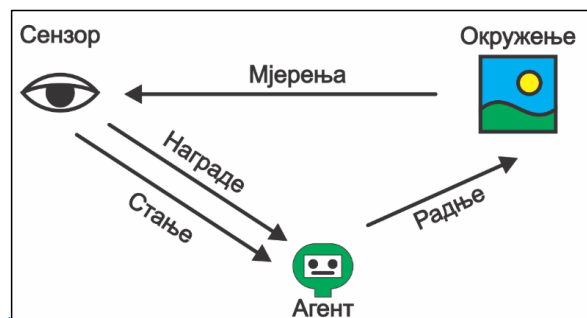
Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Слика 2.12. Пример смањења димензионалности ненадгледаним учењем

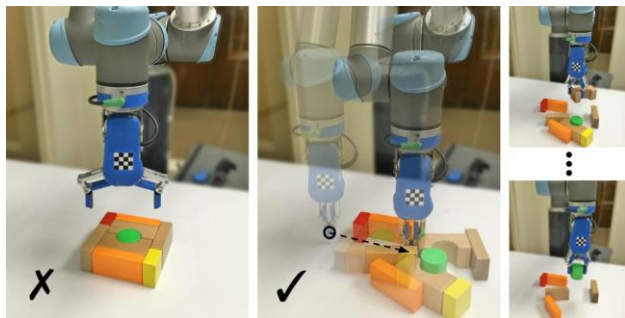
2.5.5.2.2.3. Учење уз подстицај

Учење уз подстицај (енг. *Reinforcement learning*) је врста машинског учења код кога су фазе обуке и тестирања измијешане у процесу подстицања. Да би прикупио информације, алгоритам учења активно комуницира са окружењем и, у неким случајевима, утиче на окружење и за сваку радњу прима тренутну „награду“ у облику неке нумеричке вриједности, што можемо видјети на (слика 2.13).

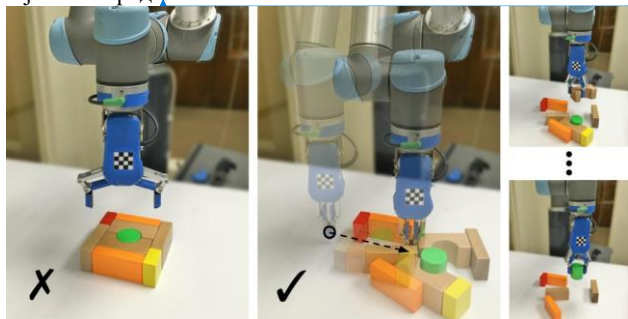
Слика 2.13. Илустрација агента који учи уз подстицаје

Циљ алгоритма учења је максимизирање његове награде током процеса подстицања, међутим, окружење не пружа повратне информације о дугорочним наградама, а алгоритам учења се суочава са дилемом истраживање или експлоатација, јер мора да бира између истраживања непознатих радњи (како би стекао више информација) и искориштавања већ прикупљених информација (слика 2.14), [4].

Слика 2.14. Примјер роботске руке која учи уз подстицаје да подигне зелени предмет¹⁷

Другим ријечима, учење уз подстицај је врста учења у којој модел учи кроз искуства. Он понавља неке активности у окружењу и на основу својих поступака добија награду (подстицај) или казну. Циљ овог учења је пронаћи оптималне поступке којима се постиже највећа награда.

Слика 2.14. Примјер роботске

руке која учи уз подстицаје да подигне зелени предмет¹⁸

Учење уз подстицај се заснива на идеји да модел представља неког агента у окружењу које садржи неке ресурсе и препреке. Агент се креће кроз окружење и на основу свог понашања добија одређени подстицај или казну. Задатак агента је да пронађе оптималан низ корака који му доноси највећи подстицај.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Space Before: 12 pt

Formatted: Font: Italic, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Centered, Indent: First line: 0 mm, Space
After: 12 pt

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Centered

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

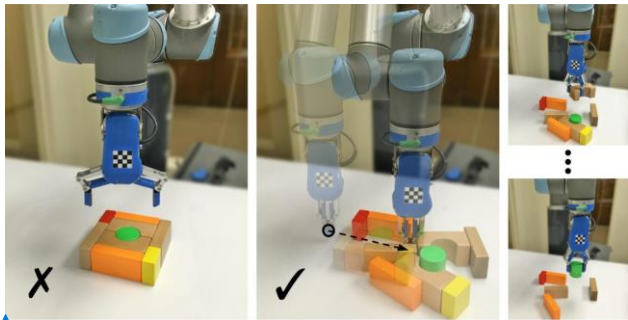
Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

¹⁷ <https://vpg.cs.princeton.edu/>

¹⁸ <https://vpg.cs.princeton.edu/>

Слика 2.14. Пример роботске руке која учи уз подстицаје да подигне зелени предмет⁴⁹

Ова врста учења се разликује од других врста машинског учења, јер не захтијева да се унапријед дефинишу правила за рјешавање проблема. Умјесто тога, модел учи кроз интеракцију са својим окружењем и на основу својих искустава. Ова врста учења се често користи у проблемима гдје није унапријед познато како се неки проблем може формално дефинисати, као што је случај са играма, управљањем енергијом и управљањем саобраћајем. Учење уз подстицај се имплементира кориштењем алгоритама Q-учења у којима се користе функције награде и Q-вриједности за дефинисање понашања агента у окружењу, [5]

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Justified, Indent: First line: 12.7 mm

Commented [AK22]: Зарез испред јер, а, али, па, ...

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian
(Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

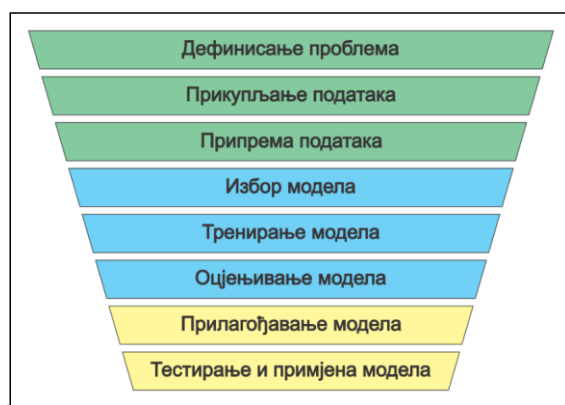
Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

⁴⁹ <https://vpq.cs.princeton.edu/>

Formatted: Font: Times New Roman

3. Процес машинског учења

Процес машинског учења (слика 3.1) почиње дефинисањем проблема. После тога, наставља се са прикупљањем података, који су најчешће велики број мјерења неке појаве (са великим бројем мјерених вриједности). Затим се м. припремају подаци тако што их се чисти, нормализује и претвара у облик који се може користити у учењу. Наредни корак је одабир модела, што се може урадити уз помоћ литературе, искуства и испробавања различитих модела. Модел се затим тренира на припремљеним подацима кориштењем одређене оптимизационе функције. Након што је модел трениран, важно је да се оцијени квалитет модела, кориштењем метрика попут прецизности и грешке учења. Ако је потребно, може се урадити и подешавање хиперпараметара модела. Када се модел доведе до жељених перформанси, он се користи у стварном свијету како би се предвидјели нови случајеви на којима модел није трениран. [6] На слици 3.1. се налазе фазе процеса машинског учења.

Слика 3.1. Фазе процеса машинског учења

3.1. Дефинисање проблема

Фаза дефинисања проблема у машинском учењу подразумијева јасно одређивање проблема који се жели ријешити и кориштење алата и техника машинског учења за рјешавање тог проблема. Овај процес укључује утврђивање вриједности које се жели предвидјети, као и одређивање да ли се ради о проблему класификације или регресије. У проблемима класификације, излазна вриједност може бити ознака категорије, док је у проблемима регресије најчешће нека бројна вриједност.

Без јасне дефиниције проблема, модел се може тренирати на погрешан начин, што може довести до недостатка жељених резултата. Стога је кључно прецизно одредити проблем и одговарајући приступ у рјешавању проблема, како би се постигао жељени исход. [7]

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina), Check spelling and grammar

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Space Before: 12 pt

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

3.2. Прикупљање података

Фаза прикупљања података у машинском учењу представља процес узимања података из различитих извора, њихову идентификацију и сакупљање у јединствену колекцију података који ће се користити за тренирање и тестирање машинских модела. Подаци морају бити релевантни за проблем који се покушава ријешити и требали би бити квалитетни и служити као представник скупа података из стварног свијета. Велика пажња се посвећује прикупљању квалитетних података, јер лоши подаци доводе до лоших модела и неадекватних резултата.

Подаци могу бити прикупљени из једног извора података или из више извора (преузимањем, екстракцијом из база података, интернет странице). На интернету постоји велики број бесплатних и јавно доступних колекција података. Те колекције података су најчешће унапријед означене и припремљене што олакшава ову фазу машинског учења.

Приликом прикупљања података, потребно је узети у обзир и репрезентативност података и величину података. Потребно је идентификовати и обрадити изворе података, укључујући базе података, текстуалне документе и друге неформализоване изворе. Важно је такође размотрити проблеме као што су неконзистентност и нерепрезентативност података и њихов утицај на перформансе модела.

Потребно је пажљиво одабрати и прикупити податке који ће бити репрезентативни за проблем који се покушава ријешити како би се створио поуздан модел са високим перформансама.[8].

3.3. Припрема података

Фаза припреме података укључује чишћење, трансформацију и припрему података за обраду и тренирање модела.

Једна од најважнијих активности у припреми података је уклањање недостатака и неконзистентности у подацима. То може укључивати исправљање грешака у уносу података, уклањање дуплих записа и неважећих вриједности.

Трансформација података укључује обраду података тако да се припреме за тренирање модела. То може укључивати нормализацију података, кодирање категоризацијских промјенљивих и издвајање нових атрибута из постојећих података.

Затим, подаци се морају припремити за тренирање модела. То укључује раздвајање података у скупове за тренирање и тестирање, како би се модел тренирао на једном скупу, а потом провјерио његову перформансу на другом скупу.

Без добро припремљених података, модел може бити неуспјешан у њиховој предикцији и генерализацији на нове податке.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Field Code Changed

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

3.4. Избор модела

Избор модела у машинском учењу подразумева одабир најприкладнијег алгорита и имплементацију тог алгорита у виду модела. Одабир модела се обично темељи на неколико фактора, укључујући тип проблема који се жели ријешити, квалитет и количину прикупљених података и ресурсе који су на располагању.

Избор модела се објашњава кроз неколико фаза. Прва ствар коју треба учинити је дефинисати проблем који се жели ријешити. [7]. Ова дефиниција омогућава одабир адекватног типа модела. Након што се дефинише проблем, следећи корак је преглед релевантних модела и препорука од стране стручњака у пољу.

Након што се дефинише проблем и препоручи неколико модела, следећи корак је евалуација ових модела у складу са дефинисаним критеријумима, као што су прецизност, брзина тренирања и примјене, стабилност, робустност, интерпретабилност и сл. ~~Након што се дефинишу критеријуми, следећи корак је стварни избор модела уз помоћ приступа који укључује, одабир најбољег модела уз помоћ одабира на основу испитивања, одабир модела на основу стручног знања и искуства или мјешавине тих та два приступа.~~

Погрешан избор модела може резултирати резултатовати неадекватним перформансама. Због тога је важно да се врши евалуација различитих модела како би се одабрао најбољи, кориштењем метода попут крос-валидације и евалуације перформанси на тестном скупу података.

Неки од фактора које треба узети у обзир при одабиру модела су врста проблема, квалитет података и ресурси на располагању.

3.5. Тренирање модела

Тренирање модела у машинском учењу представља процес у коме се моделу дају подаци како би се научио како да предвиди резултате за нове примјере. Тренинг модела се може описати као процес оптимизације функције губитка (*енг. ~~Loss-Loss Function~~Function*) или функције циља (*енг. ~~Objective-Objective Function~~Function*), [7]. Функција губитка одређује колико је добар модел у предвиђању, а функција циља се користи за оптимизацију модела у смислу да се максимизира та функција.

Процес тренирања се обично спроводи кориштењем алгорита за оптимизацију као што су градијентно спуштање (*енг. ~~Gradient-Gradient Descent~~Descent*), стохастичко градијентно спуштање и други. Модел се тренира користећи тренинг податке, а затим се оцјењује користећи валидационе податке.

Након што је модел трениран, вриједност функције губитка се смањује, што значи да модел постаје бољи у предвиђању. Укупан број епоха кроз које се тренира модел може варирати, а одлука о томе када прекинути тренирање зависи од многих фактора, као што су сложеност модела, величина скупа података, брзина оптимизације итд.

Процес тренирања модела није увијек једноставан и може захтијевати велике ресурсе, посебно ако се користе комплексни модели или велики скупови података, па је важно добро искористити га на одговарајући начин, како би се постигла адекватна предикција и генерализација модела на нове податке.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK23]: Преформулисати.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Italic

Formatted: Font: Italic, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Italic, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

3.6. Оцјењивање модела

Оцјена перформанси модела се користи како би се процијенила његова способност предвиђања, што омогућава праћење и тестирање квалитета модела.

Постоје различите методе за оцјењивање модела, укључујући унакрсну провјеру (енг. ~~CrossCross-validationValidation~~), провјеру са непознатим скупом података (енг. ~~Holdout Holdout ValidationValidation~~) и процјену грешке (енг. ~~ErrorError EstimationEstimation~~). Ове процедуре оцјењивања користе се за одређивање прецизности модела, капацитета генерализације и сличних мјера квалитете.

Постоје различити критеријуми за оцјењивање модела, укључујући прецизност (енг. ~~AcceuracyAccuracy~~), прецизност учења (енг. ~~LearningLearning AcceuracyAccuracy~~), прецизност генерализације (енг. ~~GeneralizationGeneralization AcceuracyAccuracy~~), F1 скор и ROC крива. Ови критеријуми помажу у одређивању на које метрике се потребно фокусирати када се процјењују модели.

Важно је напоменути да коришћење ових критеријума зависи од конкретне ситуације у којој се модел примјењује и циљевима које се желе постићи, па је важно разумјети њихове предности и недостатке при одабиру метрика за оцјењивање модела, јер могу да утичу на перформансе модела.

3.7. Прилагођавање модела

Прилагођавање (адаптација) модела у машинском учењу представља процес подешавања модела који се користи за објашњавање или предвиђање података. Циљ прилагођавања је побољшање перформанси модела тако што ће се оптимизовати његови параметри.

На примјер, ако се модел обучава на скупу података са сликама мачака и паса, а потом се примјењује на скупу података са сликама дивљих животиња, модел ће се вјероватно лоше понашати, јер се структура и дистрибуција података разликују. У том случају, прилагођавање модела би се могло провести додавањем нових примјера из новог скупа података у оригинални скуп података за обуку модела или подешавањем постојећих параметара модела како би се побољшала његова способност за препознавање нових примјера.

Постоје два основна начина за прилагођавање модела: надгледано и ненадгледано учење. Надгледано учење користи означене податке са жељеним излазима и користи их за изградњу модела који се потом оптимизује користећи алгоритме који подешавају параметре модела на најбољи начин. Ненадгледано учење користи податке који нису означени са жељеним излазима и користи их за идентификовање структура у подацима. Ова метода користи алгоритме који групишу податке и оптимизују параметре модела како би се добила што боља груписања.

Постоје разне методе оптимизације које се користе за прилагођавање модела, укључујући градијентни спусет, квази Њутн методе и Марков-Ланов процес. Прилагођавање модела може бити компликовано и захтјевно, па често захтијева интеракцију стручњака за машинско учење с експертима у конкретном домену како би се постигли најбољи резултати. Преприлагођавање (енг. ~~Overfitting~~) у машинском учењу је проблем који настаје када модел претјерано добро учи детаље и шум из тренинг скупа до тачке гдје његова способност да генерализује нове податке постаје ограничена. То значи да модел има високу тачност на тренинг скупу али се показује лоше када се суочи са непознатим подацима.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Italic, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Italic, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Italic, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Italic, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Italic, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Italic, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Russian

Formatted: Font: Italic

Formatted: Font: Italic, Russian

Formatted: Font: Italic

Formatted: Russian

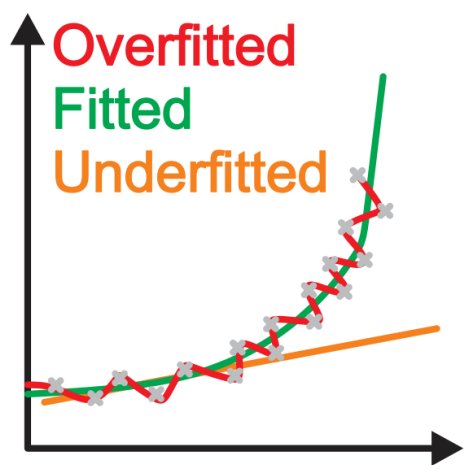
Formatted: Russian

Formatted: Russian

Преприлагођавање се често јавља када је модел прекомплексан у односу на количину и природу тренинг података, када садржи превише параметара који могу ухватити шум у подацима уместо стварних трендова.

Да би се избјегло преприлагођавање, истраживачи примењују различите технике као што су рано заустављање (гдје се тренинг прекида када се перформансе на валидационом скупу почну погоршавати), регуларизација (која додаје казнене термине у функцију губитка да би се ограничила сложеност модела), и увећавање података (које умножава тренинг скуп кроз различите трансформације, повећавајући његову разноврсност и обим). Такође, коришћење крос-валидације може помоћи у процјени способности модела да генерализује на нове податке. Ове стратегије помажу у стварању робуснијих модела који су боље опремљени за решавање реалних проблема у различитим доменима.

Недовољно прилагођавање (*енг. Underfitting*) у машинском учењу је ситуација када модел не успијева адекватно да научи структуру или обрасце у тренинг подацима, што резултије лошим перформансама и на тренинг и на тест скупу података. Ово се обично дешава када је модел превише једноставан (са премало параметара) у односу на сложеност података, недовољно обучен, или када не постоји довољно података за обуку. Underfitting води ка томе да модел не може да генерализује нове податке ефикасно, што ограничава његову употребљивост у стварним применама.

Слика 3.2. Приказ преприлагођености и недовољне прилагођености

Formatted: Font: Italic

Formatted: Font: 12 pt, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Centered, Indent: First line: 0 mm

3.8. Тестирање и примјена модела

Процес тестирања и примјене модела у машинском учењу представља последњи корак у изради модела. Циљ је провјерити колико добро модел ради на независном скупу података који није кориштен за обуку. Ако се модел показао прецизним на обучавајућим подацима, то не значи да ће бити прецизан и на новим, независним подацима.

Након што се модел тестира и процијени, потребно је провјерити колико је он генералишући и способан радити на цијелом скупу података. Ако се модел покаже неадекватним, потребно га је прилагодити и поново тестирати док се не постигне жељени ниво тачности.

Након што се постигне жељени ниво тачности, модел се може примијенити на стварним проблемима и користити за доношење одлука или предвиђање резултата. Међутим, ако се модел користи у стварној примјени, неопходно је редовно пратити његову прецизност и прилагођавати га како би се осигурало његово постојано постизање прецизности.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

4. Избор алгоритма

Избор алгоритма у машинском учењу одређује квалитет модела и његову ефикасност. Различити фактори играју кључну улогу у избору алгоритма:

- Природа података: карактеристике података, као што су величина и врста, могу утицати на избор алгоритма. На примјер, ако су подаци дискретни, неки алгоритми као што су дрво-стабло одлучивања (*енг. Decision Tree*) могу бити погоднији од алгорита заснованих на регресији.
- Циљ проблема: циљ проблема, као што је класификација, регресија или кластерисање, такође може утицати на избор алгоритма.
- Квалитет података: квалитет података, укључујући присуство непотпуних и неодређених података, може утицати на избор алгоритма.
- Перформансе: треба узети у обзир перформансе алгоритма у погледу брзине и прецизности.
- Комплексност модела: такође је важно размотрити комплексност модела и способност тумачења модела.

Избор алгоритма захтијева балансирање између перформанси, комплексности и интерпретабилности, у зависности од специфичности проблема и природе података. Коришћењем тих фактора, може се изабрати најбољи алгоритам за дати проблем.

4.1. Логистичка регресија

Логистичка регресија (*енг. Logistic Regression*) је статистички алат који има за циљ да моделира биномни резултат с једном или више објашњивих промјењивих. У машинском учењу, овај алат често се користи за рјешавање проблема, у којима је циљ да се предвиди припадност објекта некој од двије класе. Основа алгоритма је линеарна регресија, али умјесто да се користи континуална зависна промјењива, логистичка регресија користи логистичку функцију (*енг. Logistic Function*) како би се моделирао однос између – и бинарне зависне варијабле. Логистичка функција враћа излаз између 0 и 1 који се може интерпретирати као вјероватноћа припадности објекта једној од двије класе.

У процесу тренирања, алгоритам користи градијентни спуст (*енг. Gradient Descent*) или неку другу оптимизацијску технику како би се пронашли оптимални коефицијенти у логистичкој функцији. Ова оптимизација се врши кроз итеративне кораке у којима се рачунају градијенти функције губитка (*енг. Loss Function*) и користећи их, ~~се~~ ажурирају ~~се~~ коефицијенти у логистичкој функцији.

Након што се ~~алгоритам модел~~ тренира, може се користити за предвиђање припадности нових објеката једној од двије класе на основу вриједности њихових ~~значајних~~ ознака. У овом случају, логистичка функција се користи за израчунавање вјероватноће припадности објекта некој класи, а коначна класификација се врши тако што се вјероватноћа пореди са неким прагом (*енг. Threshold*), обично 0.5.

Укупно, логистичка регресија се сматра једноставним и ефикасним алгоритмом у многим класификацијским проблемима. Међутим, његова ефикасност зависи од многих фактора, укључујући квалитет ~~значајних~~ атрибута, величину скупа података и врсту проблема.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK24]: У заградама навести оригинални (енг.) назив.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Italic, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Italic, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Italic, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Italic, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK25]: модел

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK26]: ?

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Italic, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

4.2. Gaussian Naive Byes Classifier

Gaussian Naive Byes Classifier (GNB) је алгоритам класификације базиран на Бајесовој теореми и претпоставци да свака карактеристика у подацима има нормалну расподелу. Алгоритам се користи за класификацију у којима ~~имамо постоји~~ ~~н-категорија~~ и ~~н-карактеристика~~е за сваку инстанцу у подацима.

Процес функционисања ~~Gaussian Naive Byes Classifier~~GNB алгоритма почиње са рачунањем Gaussian Probability Density Function (PDF) за сваку карактеристику у свакој категорији. Овај PDF описује како се карактеристике расподељују у датој категорији. Након тога, Бајесова теорема се користи за рачунање ~~вјеројатноће~~ ~~вјероватноће~~ за сваку категорију за дату инстанцу података. ~~Вјеројатноће~~ ~~Вјероватноће~~ се комбинују за све карактеристике у датој инстанци и на крају се израчунава коначна ~~вјеројатност~~ ~~вјероватноћа~~ за сваку категорију. Инстанца се класификује у категорију са највећом ~~вјеројатношћу~~ ~~вјероватноћом~~.

Међутим, претпоставка да свака карактеристика има нормалну расподелу често може бити погрешна у стварним подацима, што може довести до лоших резултата класификације, па је важно провјеравати и примјењивати адекватне претпоставке о расподели када се користи овај алгоритам.

~~Gaussian Naive Byes Classifier~~GNB је једноставан и ефикасан алгоритам за класификацију, а посебно се добро показује у случајевима са великим бројем категорија и малим бројем карактеристика.

4.3. K Nearest Neighbors Classifier

K Nearest Neighbors Classifier (KNN) алгоритам је један од најједноставнијих и најчешће коришћених алгоритама у машинском учењу, коришћен за класификацију. Овај алгоритам користи концепт к-најближих сусједа за класификацију нових објеката.

Алгоритам KNN представља једноставну верзију алгоритма класификације, гдје се узима у обзир к-најближих сусједа објекта који се покушава класификовати.

Одређивање к-најближих сусједа се врши на основу израчунате удаљености између новог објекта и свих објеката из тренинг скупа. Након тога, објекти са најмањом удаљеношћу су дефинисани као к-најближи сусједи.

На крају, класификација новог објекта се врши преко гласања к-најближих сусједа, тако што се узима у обзир најчешћа класа међу њима.

У поређењу са другим алгоритмима, KNN је једноставан за примјену, а истовремено ефикасан у класификацији различитих типова података. Међутим, један од недостатака овог алгоритма је што се рачунају удаљености између свих објеката у тренинг скупу и новог објекта, што може бити захтјевно за израчунавање за велике податке.

4.4. Decision Tree Classifier

Decision Tree Classifier (DT) алгоритам се користи за разврставање података. Овај алгоритам користи стабло одлучивања као своју главну структуру, гдје се разматрају различити атрибути унутар скупа података и доносе се одлуке о томе како да се подаци разврстају.

Стабло одлучивања користи двије врсте чворова: чвор са члановима и лист. Чвор са члановима разматра неки атрибут и одлучује да ли подаци треба да иду у један од његових

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK27]:

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK28]:

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK29]:

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK30]:

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [ZD31]: И овдје уведите скраћеницу - DT

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

подчворова, који се затим поново разматрају. Овај процес тумачења се понавља све док се не дође до листа, који означава коначно мјесто код разврставања података.

~~Decision Tree Classifier~~DT алгоритам се може користити за разврставање података у више класа, као и за класификацију података. Алгоритам функционише тако што се користе претходни подаци како би се створило стабло одлучивања, које се онда користи да се разврстају нови подаци.

Овај алгоритам је једноставан за разумијевање и имплементирање, што га чини ~~идеалним погодним~~ за многе примјене укључујући финансије, трговину, медицинске и друге индустрије. Међутим, постоје неки недостаци као што склоност преприлагођавању и потреба за одређивањем границе када се разматрају атрибуту.

4.5. Random Forest Classifier

~~Random Forest Classifier~~ (RF) је алгоритам који се користи и за класификацију и за регресију. Овај алгоритам користи много одвојених стабала одлучивања (насумичну шуму стабала одлучивања) за добијање закључка. На почетку, користи се метода случајног узорковања да се формира више одвојених стабала одлучивања. Свако од њих даје свој закључак на основу своје процјене, а затим се користи гласање да се добије финална процјена.

У односу на класично стабло одлучивања, рандом форест користи више стабала одлучивања које су створене користећи случајни избор атрибута и података. То доводи до више робустности и мање вјероватноће ~~преприлагођавања (енг. Overfitting)~~ ~~перфитинга~~. Такође, овај алгоритам има боље перформансе у случајевима када има много атрибута, што често може довести до проблема у класичном стаблу одлучивања.

Коришћење ~~рандом форест~~RF алгоритма може се реализовати за различите типове проблема, укључујући класификацију, регресију и идентификацију најважнијих атрибута. Укупно, рандом форест је један од најчешће коришћених алгоритама у машинском учењу због своје робустности и широке примјене у различитим областима.

4.6. Gradient Boosting Classifier

~~Gradient Boosting Classifier~~ (GBT) је алгоритам за машинско учење који се користи за класификацију. Овај алгоритам је комбинација неколико класификатора, а сваки од њих је научен да поправља грешке претходних класификатора. Користи технику бустинг (~~енг. Boosting~~ Boosting), за побољшање перформанси класификације. Ова техника укључује додавање нових класификатора док се не постигне жељени ниво тачности. Нови класификатори се додају на бази претходно направљених грешака у нади да ће се оне исправити.

~~Gradient Boosting Classifier~~GB такође користи технику Gradient Descent за одређивање правца у ком ће се класификатори обучавати. Gradient Descent користи функцију губитка (~~енг. Loss-Loss Function~~Function) да би се утврдила удаљеност између тренутног стања и жељеног стања. Ова функција губитка се користи да би се пронашло оптимално рјешење, које ће смањити укупан број грешака.

Овај алгоритам обично даје боље резултате од других, једноставнијих класификатора, попут логистичке регресије или наивног Бајес класификатора. Међутим,

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [ZD32]: И овдје уведите скраћеницу - RF

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK33]: екавица

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK34]:

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK35]: енг. термин

Formatted: Font: Italic

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK36]:

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [ZD37]: И овдје уведите скраћеницу - GBT

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Italic

Formatted: Font: Not Italic

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Italic, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Gradient Boosting ClassifierGB је такође склон преприлагођавању, па је потребно пронаћи оптималну комбинацију броја класификатора и хиперпараметара.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

4.7. Support Vector Machine Classifier

Support Vector Machine (SVM) Classifier је алгоритам машинског учења који користи математичке моделе како би предвидио категорију новог примјера. SVM користи теорију оптимизације да би формирао једну или више хиперсуперфиција (тј. линија или хиперраван) које најбоље раздвајају примјере у скупу података у одговарајуће категорије.

Приликом формирања хиперсуперфиција, циља на то да пронађе хиперсуперфицију која је најудаљенија од најближих примјера из сваке категорије, што се назива маргином. Овај приступ омогућава SVM—у да створи робустније и генерализоване моделе, што смањује ризик од преувеличавања (тј. претренираности) на скупу података за тренирање.

SVM има два главна мода рада: Линеарни SVM који користи линеарне хиперсуперфиције за раздвајање примјера у категорије, и нелинеарни SVM који користи нелинеарне хиперсуперфиције. Нелинеарни SVM се може користити у ситуацијама када линеарни SVM не може довољно добро да раздвоји примјере у категорије. Такође, подржава и технике регуларизације, што га чини погодним за рад са великим скуповима података и тешким проблемима класификације. Овај алгоритам се често користи за анализу текста, слика и геномских података.

4.8. LightGBM Classifier

LightGBM је алгоритам за машинско учење који се користи за класификацију и регресију. Развијен је као оптимизована верзија Gradient Boosting Machine (GBM) алгоритма, користећи технике које убрзавају процес тренинга. LightGBM користи технологију усмереног успоравања учења, што значи да се фокусира на тешке примјере у сваком кораку учења, како би се што брже извршио процес учења.

Он се разликује од стандардних GBM алгоритма по томе што користи хистограм за расподелу особина у сваком чвору. Овај приступ значајно смањује потребан број итерација у процесу учења, а такође, олакшава и убрзава приступ подацима. Такође, користи бинарно претраживање, што даље смањује вријеме потребно за извршење процеса учења. Овај алгоритам има способност учења на различитим типовима података, укључујући и велике податке и скупове података са спојеним подацима. Такође, он има добре перформансе на проблемима са небалансираним подацима, када има више примјера једне класе него друге.

LightGBM је ефикасан и брз алгоритам за машинско учење, посебно за проблем класификације и регресије, а његова употреба се све више шири у индустрији и истраживачким заједницама.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK38]:

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

4.9. K Nearest Neighbors Regressor

K Nearest Neighbors Regressor алгоритам је тип регресијског модела који се заснива на принципу к најближих сусједа. Овај алгоритам се често користи за предвиђање континуалних вриједности, попут цијене некретнине или просјечне мјесечне температуре. Алгоритам функционише тако што се за сваку инстанцу у скупу података за учење проучава

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

и најближих сусједа и израчунава се просјек вриједности промјениве циља за те сусједе. На крају се добијени просјек користи као предвиђена вриједност за дату инстанцу.

Кључни параметар овог алгорита је број најближих сусједа, што се може одабрати помоћу валидацијске методе, као што је крос-валидација. Такође, укључивање тежина за сусједе такође може утицати на квалитету предвиђања, гдје су сусједи који су ближе инстанци за предикцију тежи.

Међутим, овај алгорита има и неколико недостатака, укључујући слабе перформансе у случајевима гдје постоји много димензија и висок ~~егунањ-степен~~ интеракције међу промјенивима, што може ~~резултирати~~ ~~резулоти~~ проблемима с пренаученошћу.

Укратко, ~~К-Неарест-Неиџборс-Регресор~~ KNN Regressor алгорита је једноставан и брз за тренирање те често даје добре резултате у случајевима гдје су подаци хомогени и дистрибуција варијабле циља није превише сложена. Међутим, потребно је пажљиво одабрати параметре и провјерити перформансе ~~у~~ модела на скупу података за тестирање како би се избјегли проблеми са пренаучењем.

4.10. LightGBM Regressor

LightGBM је врста регресијског алгорита у машинском учењу који користи технику усмјерену према ~~градијентном-бооестинну~~ GB-y. Главна разлика између LightGBM и других алгорита ~~градијентног-бооестинна~~ GB-a је у томе што користи двоструко бинарно ~~подијелу~~ за брзо рјешавање проблема скалирања.

У раду LightGBM-a, стабла одлучивања се користе као главни модели за регресију. Они се настављају једно за другим у фазама, у свакој фази користећи информације из претходне фазе за побољшање тачности.

Код LightGBM-a, постоје два главна параметра за оптимизацију: број стабала одлучивања и максимална дубина сваког стабла. Број стабала одлучивања одређује колико ће модела бити створено, док максимална дубина сваког стабла одређује колико ће комплексан бити сваки модел.

LightGBM такође користи технику смањења димензионалности како би се избјегло превише сложености и ~~оверфитинг~~ ~~преприлагођавања-а~~. То се постиже одабиром најзначајнијих ~~значајни~~ ~~атрибута~~ које ће се користити за сваки модел.

LightGBM је популаран због своје брзине и ефикасности, посебно када се ради са великим скуповима података. Он је такође способан радити с различитим врстама података, укључујући и податке с различитим скалама и категоричке податке. ~~Укунно~~, LightGBM је један од најбољих ~~регресионих~~ алгорита ~~регресије у машинском учењу~~, и користи се ~~у~~ ~~многим~~ ~~реал-ворлд~~ ~~примјенама~~, укључујући за предвиђање цијена, кредитне процјене и персонализацију препорука.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK39]: У раду се појављује доста хрватских термина, обратите пажњу и замијените их одговарајућим српским терминима.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK40]:

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK41]: ћирилица

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK42]:

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK43]:

Commented [AK44]:

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK45]:

Commented [AK46]:

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK47]:

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Times New Roman

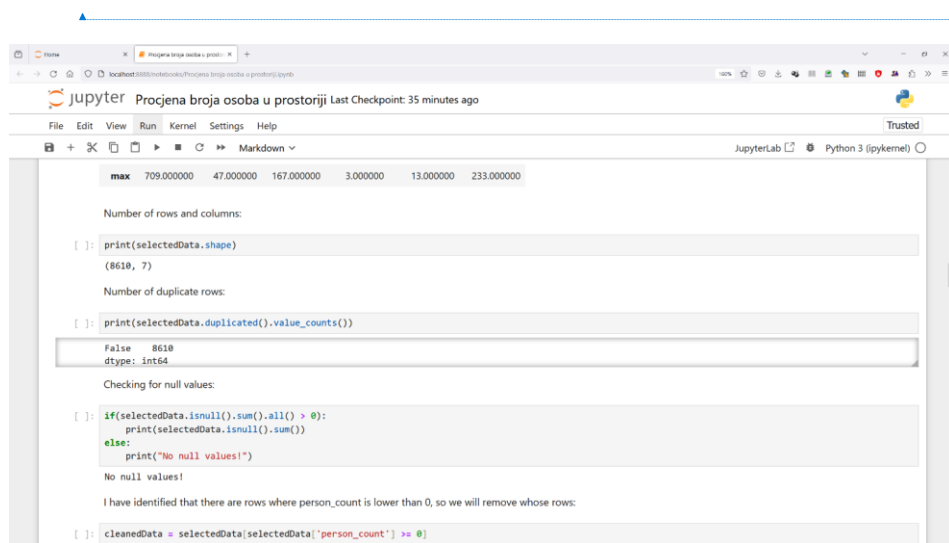
5. Практични рад

Задатак је да се анализирају модели за предвиђање броја особа у просторији креирају кориштењем неколико алгоритама (класификационих и регресионих). Моделе је потребно тренирати подацима који садрже температуру, влажност, ниво угљен-диоксида и др. За реализацију је коришћен Jupyter Notebook²⁰ алат (који је приказан на слици 5.1.). Извршен је компаративна анализа перформанси добијених модела.

Jupyter Notebook је интерактивно окружење за писање и извршавање кода које је првобитно развијено за подршку језицима као што су Julia, Python и R, али сада подржава многе друге језике. Карактерише га способност комбиновања кода, текста, графике и формула у једном документу.

Документ се састоји од ћелија које могу садржавати различите типове садржаја и најчешће се инсталира кроз дистрибуцију Anaconda, која садржи многе научне библиотеке за Python. Поред класичног Jupyter Notebook-a, постоји и JupyterLab, који је следећа генерација Jupyter интерфејса и нуди проширене могућности за рад са више докумената и бољу интеграцију с другим алатима.

Због своје интерактивности и флексибилности, Jupyter Notebook је постао стандардни алат у областима анализе података и машинског учења. Постоји и могућност извоза Notebook докумената у разне формате, што олакшава дијелење и презентацију резултата.

Слика 5.1. Изглед радног окружења Jupyter Notebook алата

Jupyter Notebook је интерактивно окружење за писање и извршавање кода које је првобитно развијено за подршку језицима као што су Julia, Python и R, али сада подржава

²⁰ <https://jupyter.org/>

Commented [ZD48]: Ово поглавље треба да буде значајно прерађено. Овако написано дјелује као некакви упутство или опис оног што је урађено.

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK49]: Линк у фусноти

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Italic, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Centered, Indent: First line: 0 mm, Space After: 12 pt

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

много друге језике. Карактеристике га омогућавају комбинацију кода, текста, графике и формула у једном документу.

Документ се састоји од ћелија које могу садржавати различите типове садржаја и најчешће се инсталира кроз дистрибуцију Anaconda, која садржи многе научне библиотеке за Python. Поред класичног Jupyter Notebook-a, постоји и JupyterLab, који је следећа генерација Jupyter интерфејса и нуди проширене могућности за рад са више докумената и бољу интеграцију с другим алатима.

Због своје интерактивности и флексибилности, Jupyter Notebook је постао стандардни алат у областима анализе података и машинског учења. Постоји и могућност извоза Notebook докумената у разне формате, што олакшава дијелење и презентацију резултата. Библиотеке које су кориштене у практичном раду су: **pandas** за манипулацију и анализу података, **numpy** за математичке операције над подацима, **matplotlib.pyplot** за визуализацију података, **time** за мјерење времена извршавања тренирања модела, **datetime** за рад са датумима и временима, **classification report** и **confusion matrix** за процјену перформанси модела, **train test split** за појелу скупа података на скупове за тренирање и тестирање, **LogisticRegression**, **GaussianNB**, **KNeighborsClassifier**, **DecisionTreeClassifier**, **RandomForestClassifier**, **GradientBoostingClassifier**, **SVC**, **LGBMClassifier**, **LGBMRegressor**, **KNeighborsRegressor** за израду модела за класификацију и регресију на основу одговарајућих алгоритама и техника машинског учења.

У току развоја рјешења ~~мо~~ коришћени су следећи параметри: **THRESHOLD** праг за прорачун тачности модела, **DRAW** за избор да ли матрице конфузије треба да се исцртавају и **PRINT** да означимо да ли желимо да се исцртавају или неписују одређени излази за избор да ли желимо да исписујемо параметре на стандардни излаз. Такође, имамо и праг за прорачун тачности модела.

Parameters:

```
THRESHOLD = 1      #THRESHOLD = 0 gives the same values as model.score()
DRAW = False       #Are we going to draw confusion matrices
PRINT = False      #Are we going to print out parameters
```

Слика 5.1. Дефинисање параметара

5.0. Помоћне функције

Како бисмо што брже ријешили проблем, проблем био ријешен што јасније, дефинисали смо три помоћне функције. Прва функција **calculate accuracy** је кориштена за рачунање тачности модела. Друга функција **draw confusion matrix** је кориштена за исцртавање матрице конфузије. Последња функција **fit and analyse** моћи смо морали да креирамо функцију за тренирање и анализу модела.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK50]: Ставке набрајања раздвојити зарезом (или тачком).

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK51]: кориштени су

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Bold, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Bold, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Bold, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina), Check spelling and grammar

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK52]: 3. лице једине, цијели рад.

Formatted: Font: Bold, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [ZD53]:

Helper functions:

```
def calculate_accuracy(y_test, y_pred, threshold):
    count = 0
    correct = 0
    y_test = y_test.tolist()
    y_pred = y_pred.tolist()
    for i, line in enumerate(y_test):
        real = float(y_test[i])
        pred = float(y_pred[i])
        if(abs(real - pred) <= threshold):
            correct = correct + 1
        count = count + 1
    return float(correct)/count

def draw_confusion_matrix(X_test, y_test, y_pred):
    y_test = y_test.tolist()
    y_pred = y_pred.round(0).astype(float).tolist()
    cm = confusion_matrix(y_test, y_pred)
    fig, ax = plt.subplots(figsize=(8, 8))
    ax.imshow(cm)
    ax.grid(False)
    ax.set_xlabel('Predicted outputs', color='black')
    ax.set_ylabel('Actual outputs', color='black')
    ax.xaxis.set(ticks=range(10))
    ax.yaxis.set(ticks=range(10))
    ax.set_ylim(9.5, -0.5)
    for i in range(10):
        for j in range(10):
            ax.text(j, i, cm[i, j], ha='center', va='center', color='white')
    plt.show()
```

Слика 5.2. Помоћне функције за рачунање прецизности и исцртавање матрице

Formatted: Check spelling and grammar

```
def fit_and_analise(model, X, X1, y_train, y_test1, name):
    start_time = time.time()

    model.fit(X, y_train)
    y_pred = model.predict(X)
    y_pred1 = model.predict(X1)

    elapsed_time = time.time() - start_time
    train_accuracy = calculate_accuracy(y_pred, y_train, THRESHOLD)
    test_accuracy = calculate_accuracy(y_test1, y_pred1, THRESHOLD)

    if(PRINT == True):
        print(name + ":")
        print(" TIME: " + str(elapsed_time)[:5] + " seconds")
        print("TRAIN: " + str(train_accuracy)[:5] + "%")
        print("TEST: " + str(test_accuracy)[:5] + "%")
    if(DRAW == True):
        draw_confusion_matrix(X, y_train, y_pred)
        draw_confusion_matrix(X1, y_test1, y_pred1)
    return [name, elapsed_time, train_accuracy, test_accuracy]
```

Слика 5.3. Помоћна функција за прилагођавање и анализирање модела

5.6. Прикупљање података

Подаци су преузети са [из](#) отвореног BitLab репозиторијума који је креиран за мастер рад "CO2 based room occupancy detection : an IoT and machine learning application" Bockstael, Nicolas ; Jadin, Alexandre.

У првој цјелини увозимо све библиотеке које ће бити кориштене у коду:

- **pandas** за манипулацију и анализу података
- **numpy** за математичке операције над подацима
- **matplotlib.pyplot** за визуализацију података
- **time** за мјерење времена извршавања тренирања модела
- **datetime** за рад са датумима и временима
- **classification_report** и **confusion_matrix** за процјену перформанси модела
- **train_test_split** за подјелу скупа података на скупове за тренирање и тестирање
- **LogisticRegression**, **GaussianNB**, **KNeighborsClassifier**, **DecisionTreeClassifier**, **RandomForestClassifier**, **GradientBoostingClassifier**, **SVC**, **LGBMClassifier**, **LGBMRegressor**, **KNeighborsRegressor** за израду модела за класификацију и регресију на основу одговарајућих алгоритама и техника машинског учења.

Formatted: Check spelling and grammar

Formatted: Indent: Left: 0 mm, First line: 0 mm

Formatted: Indent: First line: 0 mm

Commented [AK54]: Референца

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK55]: Ставке набрајања раздвојити зарезом (или тачком).

Formatted: No bullets or numbering

Data importing

First, I will do all the necessary imports:

```
import pandas as pd
import numpy as np
import matplotlib.pyplot as plt
import time
from datetime import datetime
from sklearn.metrics import classification_report, confusion_matrix
from sklearn.model_selection import train_test_split
from sklearn.preprocessing import StandardScaler
from sklearn.linear_model import LogisticRegression
from sklearn.naive_bayes import GaussianNB
from sklearn.neighbors import KNeighborsClassifier
from sklearn.tree import DecisionTreeClassifier
from sklearn.ensemble import RandomForestClassifier
from sklearn.ensemble import GradientBoostingClassifier
from sklearn.svm import SVC
from lightgbm import LGBMClassifier
from lightgbm import LGBMRegressor
from sklearn.neighbors import KNeighborsRegressor
```

Слика 5.4. Увоз потребних спољашњих библиотека

Даље, учитавамо csv датотеку која садржи скуп података за тренирање и исписујемо првих пет редова скупа података.

Show raw data:

```
rawData = pd.read_csv("data.txt")
rawData.head()
```

Слика 5.6. Учитавање датотеке са подацима

	name	time	app_id	battery	co2	dev_id	hardware_serial	humidity	light	motion	person_count	temperature	time_device
0	co2_2	1.513170e+18	url_test	3631	559	co2_02	A81758FFFE030F06	37	76	1	7	212	2017-12-13T13:06:24.428788324Z
1	co2_2	1.513170e+18	url_test	3628	569	co2_02	A81758FFFE030F06	37	78	3	7	212	2017-12-13T13:07:24.422294045Z
2	co2_2	1.513170e+18	url_test	3628	588	co2_02	A81758FFFE030F06	37	73	1	7	213	2017-12-13T13:08:24.427909805Z
3	co2_2	1.513170e+18	url_test	3631	579	co2_02	A81758FFFE030F06	37	75	2	7	213	2017-12-13T13:09:24.409998484Z
4	co2_2	1.513170e+18	url_test	3631	565	co2_02	A81758FFFE030F06	37	77	1	7	213	2017-12-13T13:10:24.415049931Z

Слика 5.7. Приказ првих пет редова табеле са подацима

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Justified

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK56]: CSV

Formatted: Indent: First line: 0 mm

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Justified

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

5.1. Прикупљање и припрема података

5.28. Скуп података је преузет са отвореног BitLab репозиторијума [10] у CSV формату. Колоне које садржи скуп података су: `name` - име, `time` - вријеме, `app_id` - идентификатор апликације, `battery` - ниво батерије уређаја, `co2` - ниво угљендиоксида у просторији, `dev_id` - идентификатор уређаја, `hardware_serial` - серијски број уређаја, `humidity` - влажност ваздуха, `light` - осветљеност просторије, `motion` - количина померања у просторији, `person_count` - број особа у просторији, `temperature` - температура у просторији и `time_device` - вријеме/датум.

У овој цјелини прво исецијемо типове података за сваку појединачну колону и бирамо који ће одекун података бити кориштен за генерисање модела. У овом случају изабрано је следећих седам колона које ће бити кориштене за тренирање модела: `co2`, `humidity`, `light`, `motion`, `person_count`, `temperature` и `time_device` док су остале одбачене због тога што број особа у просторији не би требао имати никакав утицај на њихове вриједности.

```
print(rawData.dtypes)
```

```
name           object
time          float64
app_id         object
battery        int64
co2            int64
dev_id         object
hardware_serial object
humidity       int64
light          int64
motion         int64
person_count   int64
temperature    int64
time_device    object
dtype: object
```

Слика 5.8. Исецивање типова података за колоне скупа података

```
selectedData = rawData[['co2', 'humidity', 'light', 'motion',
                        'person_count', 'temperature', 'time_device']]
```

Слика 5.9. Избор одговарајућих колона у скупу података

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

~~Након тога, рачунамо~~ Основне статистичке мјере (број, средње вриједности, стандардну девијацију, минимум, максимум, квилите) ~~су израчунате~~ за сваку колону у скупу изабраних података. ~~Исписан је, и неписујемо~~ облик (димензије) изабраног скупа података. ~~број дупликата у њему и провјеравамо~~ Уклоњени су сви редови да ли у скупу података имамо који имају **null** вриједности. ~~и неписујемо њихов број.~~

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Bold, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Space Before: 12 pt

Уклоњени су

	co2	humidity	light	motion	person_count	temperature
count	8610.000000	8610.000000	8610.000000	8610.000000	8610.000000	8610.000000
mean	475.983508	34.059466	82.251336	0.533566	3.485947	221.316841
std	73.325450	5.223338	31.062353	0.833635	2.843026	6.112410
min	336.000000	19.000000	1.000000	0.000000	-1.000000	202.000000
25%	417.000000	31.000000	74.000000	0.000000	1.000000	219.000000
50%	464.000000	34.000000	81.000000	0.000000	3.000000	223.000000
75%	531.000000	37.000000	99.000000	1.000000	5.000000	225.000000
max	709.000000	47.000000	167.000000	3.000000	13.000000	233.000000

Number of rows and columns:

```
print(selectedData.shape)
```

```
(8610, 7)
```

Number of duplicate rows:

```
print(selectedData.duplicated().value_counts())
```

```
False      8610
dtype: int64
```

Checking for null values:

```
if(selectedData.isnull().sum().all() > 0):
    print(selectedData.isnull().sum())
else:
    print("No null values!")
```

```
No null values!
```

Слика 5.10. Исписивање основних информација о скупу података

~~Даље уклањамо све сви~~ редове у којима је ~~просторија била празна~~ број особа у просторији мањи од нула.

I have identified that there are rows where person_count is lower than 0, so we will remove those rows:

```
cleanedData = selectedData[selectedData['person_count'] >= 0]
```

Слика 5.11. Уклањање редова за случајеве када је просторија била празна

Пошто ~~емо~~ ~~примијетили да~~ датум и вријеме нису у одговарајућем формату, ~~дефинишемо~~ ~~дефинисана је~~ **convert month, convert day, convert hour convert date** функцију ~~функције~~ како би се претворила колона time_device из низа знакова у формате **мјесец, дан и сат**, пошто подаци о години и о минутима и секундама нису од великог значаја за процјену броја особа у просторији ~~датума и времена~~. Функција је извршена једном ~~над~~ ~~на~~ ~~извршавамо~~ ~~функцију~~ над скупом података и ~~енпремамо~~ ~~нове~~ ~~вриједности~~ ~~датума и времена~~ ~~су~~ ~~спремљене у~~ ~~нову~~ ~~нове~~ ~~колону~~ ~~колоне~~ **month, day и hour** ~~time_column~~.

I need to change format of time_device column so it is more suitable for ML:

```
def convert_date(date_time):
    date = date_time.split("T")[0]
    time = date_time.split("T")[1].split(":")[0][:-8]
    return datetime.strptime(date + " " + time, '%Y-%m-%d %H:%M:%S').timestamp()
time_column = cleanedData['time_device'].apply(convert_date)
timedData = cleanedData.drop(['time_device'], axis = 1)
timedData = timedData.join(time_column)
```

```
data = timedData
data.describe()
```

	co2	humidity	light	motion	person_count	temperature	time_device
count	8558.000000	8558.000000	8558.000000	8558.000000	8558.000000	8558.000000	8.558000e+03
mean	475.910493	34.053751	82.236387	0.531433	3.513204	221.381865	1.514822e+09
std	73.281980	5.236035	31.134211	0.832118	2.829997	6.067152	1.270127e+06
min	336.000000	19.000000	1.000000	0.000000	0.000000	202.000000	1.513167e+09
25%	416.000000	31.000000	74.000000	0.000000	1.000000	219.000000	1.513757e+09
50%	464.000000	34.000000	81.000000	0.000000	3.000000	223.000000	1.514536e+09
75%	531.000000	37.000000	99.000000	1.000000	5.000000	225.000000	1.515690e+09
max	709.000000	47.000000	167.000000	3.000000	13.000000	233.000000	1.518076e+09

Слика 5.12. Дефинисање функције за конверзију датума у одговарајући облик

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Justified

Formatted: Justified, Indent: First line: 12.7 mm

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Bold, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Затим, поново приказујемо основне статистичке мјере и првих 5 редова скупа података.

Now, to see first few rows of prepared data:

```
data.head()
```

	co2	humidity	light	motion	person_count	temperature	time_device
0	559	37	76	1	7	212	1.513167e+09
1	569	37	78	3	7	212	1.513167e+09
2	588	37	73	1	7	213	1.513167e+09
3	579	37	75	2	7	213	1.513167e+09
4	565	37	77	1	7	213	1.513167e+09

Слика 5.13. Приказ основних статистичких мјера и првих 5 редова скупа података

Након овога, ~~можемо да израчунамо~~ може се израчунати, и ~~прикажемо-приказати~~ и матрицу матрица, распршености нашег скупа података. Овај графикон омогућава визуелно поређење дистрибуција између атрибута, као и идентификацију евентуалних зависности или образаца међу атрибутима у скупу података.

Formatted: Indent: First line: 0 mm

Formatted: Check spelling and grammar

Formatted: Indent: First line: 0 mm

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Пошто нема смисла да ~~рачунамо се рачуна~~ корелацију колоне према самој себи, на главној ~~дијагонали~~ ~~дијагонали~~ ~~можемо да видимо~~је кривуљу ~~ду~~ дистрибуције података за поједине колоне, чија висина и облик показују густоћу расподеле података, што може бити корисно за разумијевање карактеристика података.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Space After: 12 pt

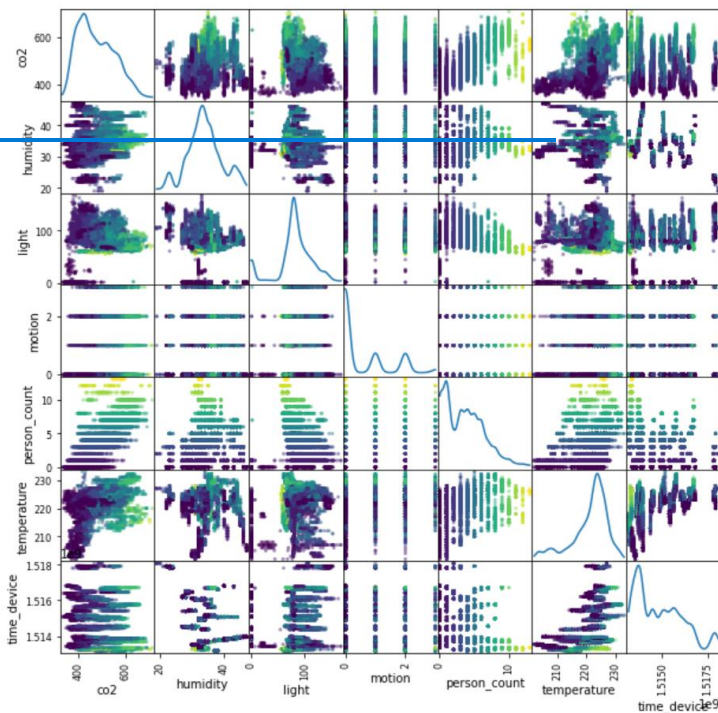
Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Scatter matrix

Plot of scatter matrix with respect to person_count column:

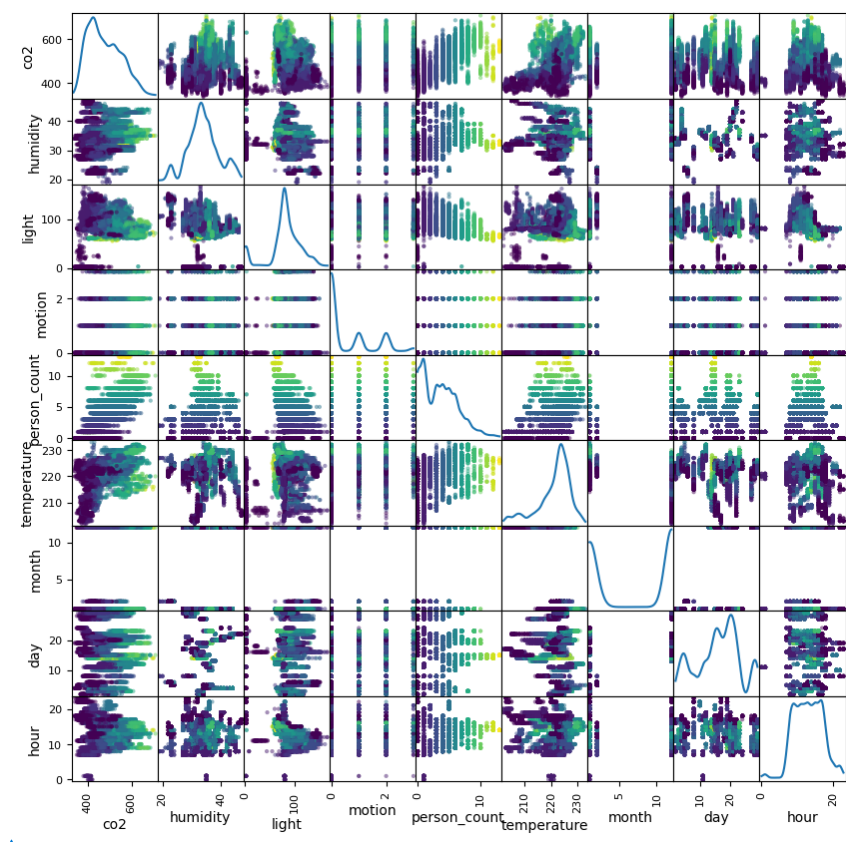
```
pd.plotting.scatter_matrix(data, c=data['person_count'], figsize=[10, 10], diagonal = 'kde')  
plt.show()
```


Formatted: Font: Times New Roman, Check spelling and grammar

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina), Check spelling and grammar

Formatted: Space Before: 12 pt

Слика 5.24. Приказ матрице распршености

Матрица корелације је квадратна табела која приказује корелационе коефицијенте између различитих промјенљивих у скупу података. Корелациони коефицијенти мјере снагу и правац линеарне везе између двије нумеричке промјенљиве.

Вриједности у матрици корелације могу варирати од -1 до 1, гдје 1 означава савршену позитивну корелацију (како једна промјенљива расте, тако расте и друга), 0 означава да нема линеарне корелације између промјенљивих, а -1 означава савршену негативну корелацију (како једна промјенљива расте, друга опада).

Матрица корелације је корисна у статистичкој анализи за идентификацију односа између промјенљивих, што може помоћи у одабиру карактеристика за моделе машинског учења, препознавању могућих узрока проблема са колинеарношћу у регресионим анализама и уопштено, за добијање увида у структуру података.

На слици 5.3. се може видјети матрица корелације која је израчуната над скупом података, како би се проверио ниво зависности унутар самог скупа података.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Font: Times New Roman

Formatted: Font: Italic, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Space After: 12 pt

y test – skup izlaznih podataka za testiranje i ocjeњivanje modela

Formatted: Indent: First line: 0 mm

Скуп података смо подијелили на скунове тако што смо прво издвојили колону за број особа из скупа података, а онда смо креирали следеће скунове:

- X — скуп улазних података за тренирање модела
- X_1 — скуп улазних података за тестирање и оцјењивање модела
- y_{train} — скуп излазних података за тренирање модела
- y_{test} — скуп излазних података за тестирање и оцјењивање модела

```
x = data.drop('person_count', axis=1)
y = data['person_count']
X_train, X_test1, y_train, y_test1 = train_test_split(x, y, test_size=0.2, random_state=42)

scaler = StandardScaler()
X = scaler.fit_transform(X_train)
X1 = scaler.transform(X_test1)
```

Слика 5.15. Подјела скупа података на одговарајуће подскунове

Commented [AK58]: Користите један фонт кроз цијели рад.

Formatted: Font: 12 pt, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Indent: First line: 12.7 mm, No bullets or numbering

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina), Check spelling and grammar

5.37.5.2. Избор и тренирање модела

Наизмјенично смо су бирани, креирали и записивали резултате за следеће алгоритме:

- LogisticRegression
- GaussianNB
- KNeighborsClassifier
- DecisionTreeClassifier
- RandomForestClassifier
- GradientBoostingClassifier
- SVC
- LGBMClassifier
- LGBMRegressor
- KNeighborsRegressor

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: No Spacing, No bullets or numbering, Tab stops: Not at 16.2 mm + 32.3 mm + 48.5 mm + 64.6 mm + 80.8 mm + 96.9 mm + 113.1 mm + 129.2 mm + 145.4 mm + 161.6 mm + 177.7 mm + 193.9 mm + 210 mm + 226.2 mm + 242.3 mm + 258.5 mm

Formatted: No Spacing, No bullets or numbering

Commented [AK59]: Нема потребе за кориштењем овог фонта овдје.

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Models:

```

results = []

model = LogisticRegression(solver='liblinear', C=0.05, multi_class='ovr', random_state=0)
results.append(fit_and_analise(model, X, X1, y_train, y_test1, "Logistic Regression"))

model = GaussianNB()
results.append(fit_and_analise(model, X, X1, y_train, y_test1, "Gaussian Naive Bayes Classification"))

model = KNeighborsClassifier()
results.append(fit_and_analise(model, X, X1, y_train, y_test1, "K-Neighbors Classification"))

model = DecisionTreeClassifier()
results.append(fit_and_analise(model, X, X1, y_train, y_test1, "Decision Tree Classification"))

model = RandomForestClassifier()
results.append(fit_and_analise(model, X, X1, y_train, y_test1, "Random Forest Classification"))

model = GradientBoostingClassifier()
results.append(fit_and_analise(model, X, X1, y_train, y_test1, "Gradient Boosting Classification"))

model = SVC()
results.append(fit_and_analise(model, X, X1, y_train, y_test1, "Support Vector Machine Classification"))

model = LGBMClassifier()
results.append(fit_and_analise(model, X, X1, y_train, y_test1, "Light Gradient Boosting Machine Classification"))

model = LGBMRegressor()
results.append(fit_and_analise(model, X, X1, y_train, y_test1, "Light Gradient Boosting Machine Regression"))

model = KNeighborsRegressor()
results.append(fit_and_analise(model, X, X1, y_train, y_test1, "K-Neighbors Regression"))

```

Слика 5.16. Тренирање модела

Formatted: No Spacing, Left, Tab stops: Not at 16.2 mm + 32.3 mm + 48.5 mm + 64.6 mm + 80.8 mm + 96.9 mm + 113.1 mm + 129.2 mm + 145.4 mm + 161.6 mm + 177.7 mm + 193.9 mm + 210 mm + 226.2 mm + 242.3 mm + 258.5 mm

5.39.5.3. Оцјењивање модела и резултати

На крају, потребно је да прикажемо приказати резултате и перформансе свих модела кориштених за тренирање и тестирање.

Приказујемо табеларно помоћу Time plot дијаграма све моделе који су кориштени заједно са временом извршавања и тачношћу алгорита. Овај дијаграм нам помаже да се визуално упореди брзину брзина извршавања сваког модела и идентификујемо моделе моделе који су релативно спори у односу на остале.

Асигурају plot дијаграм приказује тачност сваког модела на скуповима за тренирање и тестирање. Ова линија кода пружа визуелни преглед тачности различитих модела и помаже у идентификовању модела који су најпрецизнији.

```

resultsFrame=pd.DataFrame(results,columns=['Algorithm','Time', 'Train accuracy', 'Test accuracy'])
print(resultsFrame)
resultsFrame.plot(x = 'Algorithm', y = 'Time', kind = 'barh', title = "Time plot")
resultsFrame.plot(x = 'Algorithm', y = ['Train accuracy', 'Test accuracy'], kind = 'barh', title = "Accuracy plot")

```

Слика 5.17. Приказивање резултата тренирања

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

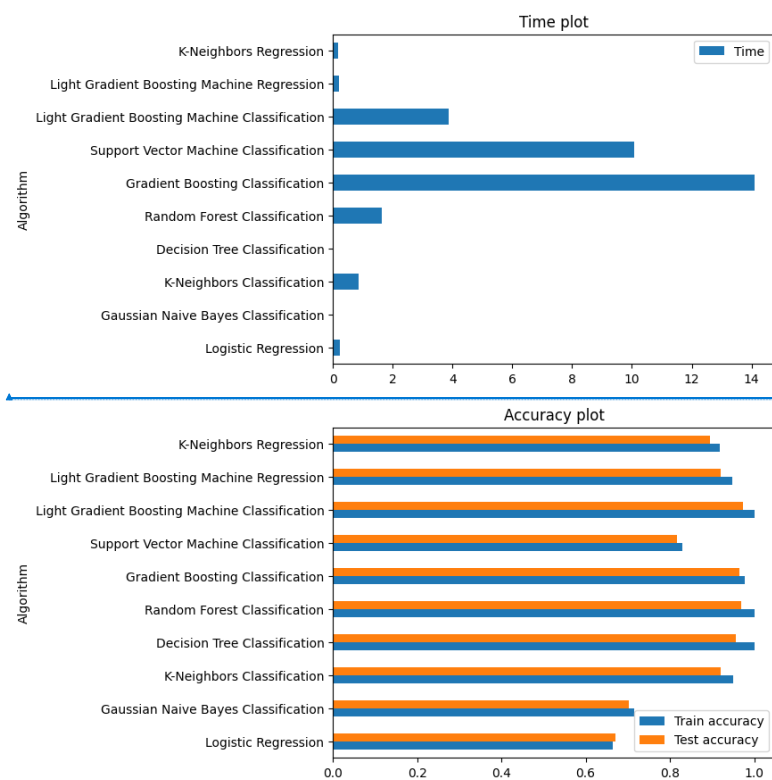
Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Indent: First line: 12.7 mm

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Justified, Indent: First line: 12.7 mm

Слика 5.4. Графички приказ резултата тренирања

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

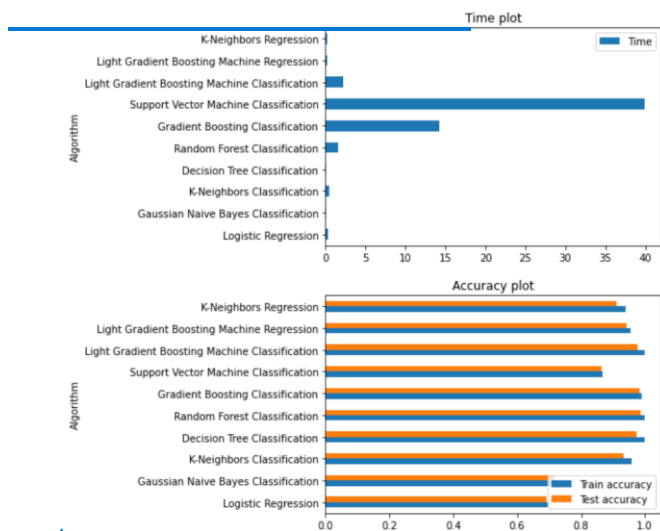
Formatted: Indent: First line: 12.7 mm

	Algorithm	Time	Train accuracy \
0	Logistic Regression	0.306911	0.698072
1	Gaussian Naive Bayes Classification	0.046870	0.736488
2	K-Neighbors Classification	0.470277	0.957493
3	Decision Tree Classification	0.046906	1.000000
4	Random Forest Classification	1.524090	1.000000
5	Gradient Boosting Classification	14.216484	0.989775
6	Support Vector Machine Classification	29.949486	0.866491
7	Light Gradient Boosting Machine Classification	2.260866	1.000000
8	Light Gradient Boosting Machine Regression	0.161067	0.954280
9	K-Neighbors Regression	0.144357	0.938066

	Test accuracy
0	0.692757
1	0.717874
2	0.931659
3	0.975467
4	0.987150
5	0.983645
6	0.865070
7	0.978388
8	0.943925
9	0.912383

<AxesSubplot:title={'center':'Accuracy plot'}, ylabel='Algorithm'>

Слика 5.18. Приказ резултата тренирања

Слика 5.19. Графички приказ резултата тренирања

6. Резултати

У анализи је испитано десет модела за процјену броја особа у просторији. Сваки модел пружа јединствен скуп предности и недостатака, а њихова ефикасност може се разликовати у зависности од специфичног контекста употребе.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Justified, Indent: First line: 12.7 mm

Formatted: Indent: First line: 12.7 mm

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Justified, Indent: First line: 12.7 mm

Commented [ZD60]: Ово треба да буде секција у поглављу 5.

Formatted: No Spacing, No bullets or numbering

Logistic Regression је брз модел с временом извршавања од само 0.307-226 секунди, али, са тачношћу тестирања од 69.367%, не пружа довољну прецизност за неке захтјевније примјене. Слично томе, Gaussian Naive Bayes Classification је још бржи, али и даље пружа малу тачност испод од 7570%.

Gradient Boosting Classification и Support Vector Machine Classification су старији модели али пружају врло добре резултате тачности тестирања од 81% и 97%.

Модел попут K-Neighbors Classification, Decision Tree Classification и Light Gradient Boosting Machine Classification комбинују брзину с високом тачношћу, прелазећи 9390% на тестирању. Међутим, савршена тачност тренирања на скупу података за тренирање код Decision Tree и Light Gradient Boosting Machine Classification алгоритма може указивати на потенцијално преприлагођавање, што значи да модел може неадекватно генерализовати на новијем подацима.

Иако и други алгоритми пружају снажне перформансе, Random Forest Classification се истиче као најпрецизнији са изузетном тачношћу тестирања од 98.97%. Иако није алгоритам који се извршава најбрже, вријеме извршавања од око 1.65 секунди је прихватљиво за потребе мјерења броја особа у просторији, пошто ће се модел само једном тренирати. Његова савршена тачност тренирања на скупу података за тренирање такође указује на могућност преприлагођавања.

Матрица конфузије (слика 5.4) је табела која се користи за оцјену перформанси модела машинског учења, нарочито у задацима класификације. Она је посебно корисна за визуализацију перформанси када су класе дисбалансиране. Матрица показује број исправних и погрешних предвиђања у односу на стварне класе, односно тачне вриједности. Структура матрице конфузије за бинарну класификацију обично изгледа као на слици 5.4.

		ПРЕДВИЂЕНИ	
		ПОЗИТИВНИ	НЕГАТИВНИ
СТВАРНИ	ПОЗИТИВНИ	TRUE POSITIVE (TP)	FALSE POSITIVE (FP)
	НЕГАТИВНИ	FALSE NEGATIVE (FN)	TRUE NEGATIVE (TN)

Слика 5.5. Графички приказ матрице конфузије

На основу матрице конфузије на слици 5.5, могу се уочити високе вриједности на главној дијагонали. Прво, модел изузетно добро класификује примјере који припадају класи **co2**, што се види из великог броја тачних предвиђања. Исто тако, класе **humidity**, **light**, **motion** и **person count** такође имају релативно висок број тачно класификованих примјерака. Ово упућује на то да модел добро хвата карактеристике које су релевантне за ове класе.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Commented [AK61]: Два пута наводите овај алгоритам

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina), Check spelling and grammar

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Space After: 12 pt

Formatted: No Spacing, Indent: First line: 0 mm

Formatted: Font: Bold, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Bold, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Bold, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Bold, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

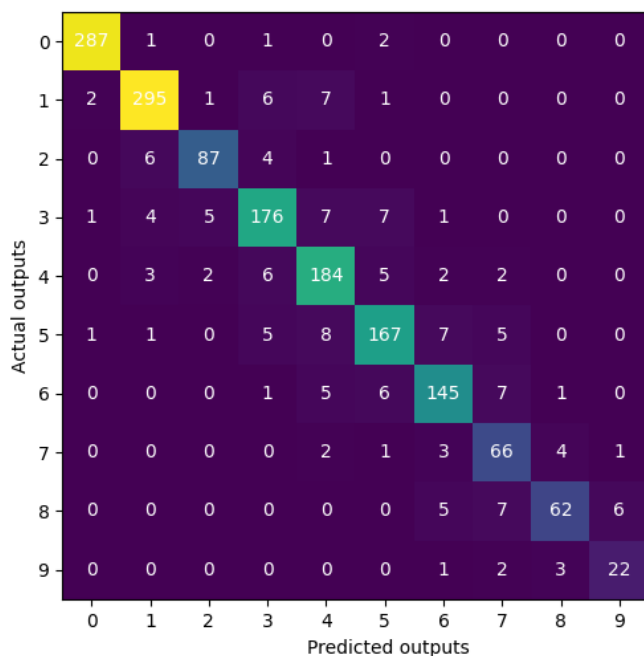
Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Bold, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

С друге стране, класе као што су **month**, **day** и **hour** имају мањи број тачно класификованих примјерака, што може указивати на то да моделу можда недостају релевантне карактеристике или је потребно додатно усавршавање да би боље разликовао временске периоде.

Модел показује извјесну способност да разликује **temperature**, али се сучава са изазовима у класификацији **month**, **day** и **hour**, што може указивати на сложеност у обради и класификацији временских података. Ово може бити због везе између времена и температуре која захтева софистицираније методе за детекцију узорака.

Слика 5.6. Графички приказ матрице конфузије Random Forest Classification модела.

Иако модел има добру основу за препознавање неких класа, оптимизација модела и
fino подешавање, као и примјена напредних техника за обраду временских серија, могли
би бити потребни да би се побољшала прецизност и свеобухватност у класификацији
комплекснијих шаблона као што су временски подаци.

1

Formatted: Font: Bold, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Bold, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Bold, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Bold, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Bold, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Bold, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic) Bosnia and Herzegovina

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina),
Check spelling and grammar

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: Italic, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: No Spacing, Centered, Indent: First line: 0 mm, Space After: 12 pt

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Justified, Indent: First line: 12.7 mm, Space Before: 0 pt

7.6. Закључак

Машинско учење ствара нове могућности у свијету технологије, омогућавајући рачунарима да „уче“ из података и доносе одлуке које превазилазе класично програмирање. Ове способности постају кључне у ситуацијама гдје су проблеми комплексни и динамични.

У последњих неколико година, машинско учење и вјештачка интелигенција доживјели су праву ренесансу захваљујући брзим технолошким иновацијама. Савремене примјене машинског учења нису само унаприједиле традиционалне области попут препознавања слика или предвиђања текста, већ су и отвориле врата за револуционарне могућности у интеракцији са рачунарима и обради природног језика ([OpenAI ChatGPT](#) и [Google BARD Gemini](#)).

У оквиру овог дипломског рада, фокус је на примјени машинског учења у контексту предвиђања броја особа у просторији. Таква предвиђања могу имати широку примјену, од оптимизације клима уређаја до повећања безбједности простора.

Током израде овог рада, нагласак је стављен на цјелокупан процес развоја рјешења. Почетак је обиљежило прикупљање релевантних података (проналазак одговарајућег скупа података), који су основ сваког модела машинског учења. Након тога, подаци су обрађени и анализирани како би се идентификовали кључни обрасци и информације. Овај корак је од суштинског значаја, јер квалитет улазних података директно утиче на тачност и ефикасност коначног модела.

Правилна процјена модела је неопходна како би се осигурало да модел не само да ради добро на познатим подацима, већ и да може генерализовати своје знање на нове, невиђене ситуације. То се постиже пажљивом подјелом података на тренинг, валидациони и тест скуп.

Без обзира на све техничке аспекте и изазове, циљ овог рада је био развити рјешење које може да се користи у стварном свијету, пружајући тачна и брза предвиђања броја особа у просторији. И док сваки модел има своје предности и недостатке, права вриједност долази из његове способности да пружи практичне резултате у стварном окружењу.

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

8. Литература

- [1] D. Kirsch и J. Hurwitz, Machine Learning For Dummies, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 2018.
- [2] F. Williams, Meet the nine billion-dollar companies turning a profit from sustainability, The Guardian, 2016.
- [3] S. Russell и P. Norvig, Artificial Intelligence A Modern Approach, New Jersey: Pearson Education, Inc., 2010.
- [4] M. Mohri, A. Rostamizadeh и A. Talwalkar, Foundations of machine learning, Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2018.
- [5] T. Mitchell, Machine Learning, New York: McGraw-Hill, 1997.
- [6] E. Alpaydin, Introduction to Machine Learning, Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2010.
- [7] G. James, D. Witten, T. Hastie и R. Tibshirani, An Introduction to Statistical Learning: with Applications in R, New York City, USA: Springer, 2017.
- [8] I. H. Witten, E. Frank и M. A. Hall, Data Mining: Practical Machine Learning Tools and Techniques, Burlington, USA: Morgan Kaufmann, 2011.

Commented [AK62]: Ово поглавље се не нумерише.

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Indent: Left: 12.7 mm, No bullets or numbering

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Serbian (Cyrillic, Bosnia and Herzegovina)